

אספקלריה

גליון ד' | סיון תשע"ט

ראי מבין כותלי המכון מדעי טכנולוגי להלכה

באספקלריית השעה

מאת ראש המכון הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

בתוכן

- 1. באספקלריית השעה - שומעים את הנראה... מאת ראש המכון הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א
- 7. מבעד לאספקלריה... מהנעשה והנשמע בין כותלי המכון ומחוצה לו
- 10. בראי ההלכה... שאלות נבחרות משולחן רבני המכון
- 14. על משמר ההלכה... מזגנים
- 19. באספקלריה של תורה... מאוצרותיו של הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל
- 22. רשימת מזגנים באישור המכון... מעודכן לחודש סיון תשע"ט

שומעים את הנראה

בפרשת יתרו, פרשת מתן-תורה, לאחר עשרת הדברות, נאמר בתורה (שמות כ, טו): "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן" וכו'.

יש מרבתינו הראשונים שפירשו את הכתוב "רואים את הקולות" כפשוטו, באופנים שונים, שהצד השווה לכולם הוא כי אכן מדובר בשמיעת הקולות. כך כתב הרמב"ם (מורה-נבוכים ח"א, פמ"ו): "ולזה

תמצא לשון העברי תעשה השגת חוש אחד במקום השגת חוש אחר, אמר ראו דבר ה' כמו שמעו דבר ה', כי המכוון השיגו עניין דברו, כן ראה ריח בני כאילו אמר הריח ריח בני, כי המכוון השגת ריחו, ולפי זה נאמר וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים". בדרך שונה במקצת מפרש גם האבן-עזרא' בכמה מקומות (בראשית מב, א; שמות ה, כא; שם כ, טו) כי חושי האדם והרגשותיו קשורים זה בזה ומחוברים למקור אחד, ולכן מחליפים לעיתים ביניהם, כמו "ראה ריח בני כריח שדה", "וירא יעקב כי יש שבר במצרים", "ויאמרו אליהם ירא ה' עליכם", "וכל העם רואים את הקולות", "ומתוק האור".

1. וראה עוד בפ' החזקוני: "רואים את הקולות, לפי פשוטו אפילו בדבר שאינו נראה אבל ידוע שכן הוא נופל לומר בו לשון ראייה", ובפ' הרא"ש עה"ת: "וכל העם רואים את הקולות, פירוש נהנים מן הקולות".

ומעניין לעניין באותו עניין, ראיתי פעם פי' נפלא על הכתוב (שמות יט, ט): "ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך", שהרי ידוע כי מטבע הבריאה הוא שאדם שנפגע באחד מחושיו שולט טוב ביותר בחושי האחרים, וכגון עיוור ל"ע שחוש הראיה שלו נפגע הרי שחוש השמיעה שלו מפותח יותר משל אחרים (וכבר נזכר כן בס' 'מאור-עינים', פר' בשלח, עה"פ "ויאמר אם שמוע תשמע", שכתב בתו"ד: "והנה הסומא מפני שבטל כח הראיה נתגבר חוש השמיעה אצלו, כנראה בחוש, מפני שנאסף הראיה ושבח לחוש השמיעה"), ולכן מאחר שחפץ הקב"ה כי בני ישראל יאזינו לדבריו בריכוז מירבי ובתשומת לב מלאה ביטל מהם לשעה את כח

אולם רש"י על אתר (שמות שם) מפרש את הכתוב בדרך ניסית יוצאת מדרך הטבע: "רואים את הקולות, רואין את הנשמע, שאי-אפשר לראות במקום אחר".

כך מפרש רש"י את הכתוב "וכל העם רואים את הקולות" גם בפירושו לש"ס (ברכות ו: ד"ה אותן קולות דקודם מ"ת, בתו"ד): "וקאמר דנראין היו, ואף-על-פי שהקול אינו נראה זה נראה".

המקור לפירושו הוא בדברי חז"ל (מכילתא, פר' יתרו, פרשת בחודש, ר"פ ט) שאמרו: "רבי עקיבא אומר רואין ושומעין הנראה (ולפי גירסת הגר"א שם: "הנראה והנשמע") וכו', אשר רבים מצטטים זאת במשמעות שהיו 'רואים את הנשמע ושומעים את הנראה', מתוך הבנה כי במתן-תורה השתנה הסדר הטבעי הרגיל, ובמקום לראות בעיניים את הדברים הנראים בדרך-כלל, כמו הלפידים, ולשמוע באוזניים את הדברים הנשמעים בדרך-כלל, כמו הקולות, התרחשה תופעה ניסית חד-פעמית, שהיו רואים את הקולות הנשמעים ושומעים את הלפידים הנראים לעין?".

הראיה, על מנת שכל כח החושים יהיה נתון ומרוכז אך ורק בשמיעה, והיינו דכתיב "הנני בא אליך בעב הענן" - כפירש"י (שם): "במעבה הענן, וזהו ערפל", לסמא את עיניהם כביכול ולבטל מהם לאותה שעה כל אפשרות של ראייה, "בעבור ישמע העם בדברי עמך" - למען ירכזו את כל כח חושיהם בשמיעת הדברים מפי הגבורה.

2. יש שהבינו אכן כך, שהתחלפו חושי הראיה והשמיעה זה בזה, והיו רואים את הנשמע בדרך-כלל ושומעים את הנראה בדרך-כלל,

דורות⁵, הרי שלגבי מה שהיו 'שומעים את הנראה' אין לנו כל הבנה ושום השגה בזה.

פירוש נפלא ועמוק על הרעיון הפנימי שבמאמר חז"ל זה מצינו בספריהם של שנים מגדולי הדורות, בני אותה תקופה כמעט, שהשתייכו לשתי אסכולות שונות ומנוגדות לכאורה, ושניהם התנבאו וכיוונו לדבר אחד ממש, איש איש בסגנונו. לחיבת הקודש נצטט את דברי שניהם ככתבם וכלשונם, בטרם נרחיב מעט בהסברת הדברים והטעמתם.

הראשון הוא הגאון הקדוש הרב בעל התניא, תלמידו המפורסם של המגיד הגדול ממעזריטש ממשיך דרכו של הבעל-שם-טוב הקדוש, אשר כתב בספרו ('לקוטי-תורה', פר' במדבר, ד"ה וספרתם לכם, אות ג): "ולכן במתן-תורה היו רואים את הנשמע ושומעין את הנראה, דהיינו מה שהיה בבחינת שמיעה מרחוק שהוא בחינת ההעלם בא לידי גילוי וראיה, ומה שהיה בבחינת ראייה והשגה נסתלק למקורו לבחינת ההעלם בבחינת שמיעה, לפי שאז היה גילוי ההעלם עצמו כנ"ל".

ומשנהו הוא הגאון רבי חיים מוואלאז'ין, גדול תלמידיו של הגר"א, שכתב בספרו ('נפש-החיים', ש"ג, פי"א, בהערה): "ויש-לומר על-פי-זה מאמרם ז"ל על-זה הכתוב (מכילתא לגירסת רש"י בחומש) שהיו שומעים את הנראה ורואים את הנשמע, ורצה-לומר שכל-כך נתבטלו מהם אז כל כוחות הגשמיות ונזדכך השגתם מאד, עד שכל מציאות ענייני המוחשים הגשמיים שהיו תחילה רואים אותם ראייה חושית עתה נתבטלו אצלם מראותם בחוש ראותם והתבונן בהם כלל, עד שדרך משל אם היה רוצה מי להבינם ענייני המוחשים הגשמיים היה צריך לספר להם להשמיעם לשמע אוזן שישנם במציאות, והעניינים הרוחניים שתחילה היה צריך להבינם עניינם לשמע אוזן עתה ראוים בחוש ראותם ונפלאות השגתם".

ביאור הדברים הוא, כי חוש הראיה הוא חוש מוחשי, החוש שבו ניתן להקיף ולקלוט דברים מוחשיים, לא מופשטים, בדרך הטובה, הברורה והמושלמת ביותר, בראיה תלת מימדית, שמעבירה את ה'תמונה' המלאה בשלימותה. לפיכך לא ניתן

5. ועי' בזה במש"כ השפ"א (שבועות תרל"ה, ד"ה וכל; ושבועות תרס"א ד"ה בפסוק).

ובדרך אחרת ראה עוד בבני"ש (מאמרי תמוז-אב, מ"ב, אות טז) שכתב שם לפרש לפי דרכו את הכתוב (ישעיה א, א): "חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים" וגו', שנבואה זו היתה בחזיון ולא בדיבור כדי שלא יהא הכרח שתתקיים, ובסו"ד כתב: "ועפ"י הדברים האלה ישלך להתבונן מה שדרשו חז"ל בפסוק וכל העם רואים את הקולות, רואים את הנשמע, דיש להתבונן לענין מאי הראה הפועל ישועות הפלא הזה בשעת מ"ת, דהנה כל הניסים שנעשה בשידוד המערכה ושלא כטבע היו לצורך איזה ישועה בשעתה, משא"כ נס כזה מה היה מן הצורך לזה בשעת מ"ת, ועפ"י הדברים האלה הנה הראה הפועל ישועות לבשר למקבלי התורה אשר לעת המצטרך חוש הראות ישתמש במקום חוש השמע, כי יחפוץ הש"י לטובתם".

על כך שהיו רואים את הנשמע ניתן למצוא סימוכין בפסוקים נוספים, מלבד הכתוב "וכל העם רואים את הקולות". בהמשך פרשת יתרו (שם, ט) נאמר: "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם". גם בפרשת ואתחנן (דברים ד, ט) נאמר: "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך" וגו'. ועוד נאמר שם בפרשה (שם, יב): "קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול", ומפרש על כך ה'אור-החיים' הקדוש (שם) כי בני ישראל לא ראו במתן-תורה כל תמונה שהיא, זולת את קול הדברים שהיו רואים את תמונתו, כמו שאמרו חז"ל על הפסוק "וכל העם רואים את הקולות".

לעומת זאת, על כך שהיו שומעים את הנראה אין לנו לכאורה סימוכין מן הכתובים. זאת, מעבר לקושי להבין זאת בשכלנו ובכלי השגתנו המוגבלים. כי בעוד שמציאות ניסית של 'רואים את הנשמע' ניתן אולי לצייר לעצמנו בדרך כל שהיא גם מבלי להשיגה בחושינו³, הרי שמציאות ניסית של 'שומעים את הנראה' אינה נתפסת כלל על-ידינו, שכן כיצד ניתן לשמוע דבר מה מוחשי הנראה לעין, אשר אינו משמיע כל קול.

נוסף על כך, הרי כבר נודע המאמר⁴ כי 'לא עביד קודשא-ברוך-הוא ניסא בכד' (- אין הקב"ה עושה ניסים שלא לצורך), ואם-כן עלינו להבין לשם מה נועדו הניסים הללו שהיו בני ישראל 'רואים את הנשמע ושומעים את הנראה'? ומה היתה מטרתן? ושוב, בעוד שלגבי מה שהיו 'רואים את הנשמע' עדיין ניתן אולי להבין זאת מעט, שהנס התרחש על-מנת להמחיש להם את עשרת הדברות בדרך הברורה ביותר, כדי שיחקקו על לבבם לדורי

וכאשר יובא להלן. ועי' בחי' חת"ס עה"ת (פר' יתרו, עה"פ "וכל העם רואים את הקולות"), שגם הוא נקט בתו"ד שבמ"ת הוחלפו החושים והראה להם הקב"ה הקולות והשמיעם הלפידים, אלא שהלך שם בדרך אחרת לגמרי. אך יש שהבינו ששני החושים הללו שימשו כאחד בעת ובעונה אחת, אשר מלבד מה ששמעו את הנשמע בדרך-כלל היו גם רואים אותו, ומלבד מה שראו את הנראה בדרך-כלל היו גם שומעים אותו, וכפשטות לשון חז"ל במכילתא שהיו 'רואין ושומעין הנראה', דמשמע לכאורה שהיו הן רואים והן שומעים את הנראה (ולג' הגר"א שם גם את הנשמע). ואולי יש לזה קצת סמך בלשון הרמב"ם (רפ"ח מהל' יסוה"ת): "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה... ובמה האמינו בו, במעמד הר סיני, שעניינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים" וכו'. שכלל בדבריו כאחד שעניינו ראו ואזנינו שמעו האש והקולות והלפידים, ולא דקדק לחלק ביניהם שעניינו ראו האש והלפידים ואזנינו שמעו הקולות, ומשמע קצת מזה שעניינו ראו ואזנינו שמעו הכל, הן האש והלפידים והן הקולות.

3. עי' בחדא"ג מהרש"א (ברכות ו: ד"ה עובר) שפ'י בזה כפשוטו, שהיו רואים את צורת האותיות כפי מוצאם של הקולות, דהיינו שכשאמר הקב"ה "אנכי" ראו לפנייהם צורת אותיות א' נ' כ' וי', וכן הלאה.

4. מאמר זה הובא בהרבה מקומות כ'מאמר ידוע', ולא נודע מקורו המדויק.

עשה, לכך נאמר הוא ציוה ויעמוד, בדבר ה' שמים נעשו, ובאותו הדבר שברא אותן בו הם עומדים לעולם, לכך נאמר לעולם ה' דברך ניצב בשמים". על יסוד זה הוסיף הרב בעל התניא (שער-היחוד-והאמונה פ"א): "וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים, ואפילו ארץ הלזו הגשמית ובחינת דומם ממש, אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת ימי בראשית ממש" וכו'. וכן כתב גם במקום אחר (שם, אגרת-הקודש פכ"ה): "על-אחת-כמה-וכמה שבהסתלקות ח"ו כח הבורא יש מאין מן הנברא ישוב הנברא לאין ואפס ממש, אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו, ובחינת זה הוא דבר ה' ורוח פיו שבעשרה מאמרות שבהן נברא העולם, ואפילו ארץ הלזו הגשמית ובחינת דומם שבה חיותן וקיומן הוא דבר ה' מעשרה מאמרות המלוּבש בהן ומקיימן להיות דומם ויש מאין, ולא יחזרו לאין ואפס ממש כשהיו" וכו'".

אלא שהמציאות הגשמית של הבריאה מאפילה ומסתירה לחלוטין את המציאות האמיתית של דבר השם המחיה ומהווה אותה, והיא נראית למראית עין כמציאות עצמאית בפני עצמה, וכפי שהובא בספרים הקדושים (ראה: שלה"ק, מס' שבועות, פר' תורה אור בתחילתו, בשם מדרשו של רבי נחוניא בן הקנה בס' 'הבהיר') 'אל תקרי העולם אלא העלם'⁸.

נמצא, איפוא, כי בדרך-כלל 'הנראה' לעין היא מציאותה הגשמית ומוחשית של הבריאה, ואילו 'הנשמע', דהיינו המובן בשכל והמושג בכח האמונה, הוא דבר השם המחיה ומהווה אותה.

במתן-תורה התחלפו היוצרות. באותה שעה, בה התעלו בני ישראל לדרגת מלאכי-השרת⁹, זכו לשעתו לקבל עיניים לראות

7. וכבר נתבאר בכתבי האריז"ל (לקו"ת פר' עקב) על הכתוב (דברים ח, ג): "למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", שהכח שיש בלחם להזין ולהחיות את האדם הוא מכח דבר ה' ומוצא פי ה' שמוטבע בו ומהווה אותו.

8. וראה עוד מש"כ בזה הרב בעל התניא (לקו"ת פר' שלח, ד"ה ויאמרו, אות ב בסופה): "הנה בריבוי ההשתלשלות נתהווה מזה צמצום גמור והעלם גדול, שנתעלם בחי' כח האלוקי המחיה את העולם ונתלבש בלבושים רבים ועצומים, כי עולם הוא מלשון העלם כידוע". וכן מש"כ בס' 'בני-יששכר' (מאמרי תשרי, מאמר ד, דרוש א): "והנה עוד אקדים לך מ"ש המקובלים שהעול"ם נקרא עול"ם לשון העל"ם והסתרה, להיות שמתעלם ומסתתר בתוכו האלוקות, כמ"ש אכן אתה א-ל מסתתר, ובזה תבין שכל בחי' הסתרה והעלם נקרא עול"ם".

9. וכדכתיב (תהלים פב, ו): "אני אמרתי אלוקים אתם ובני עלין כולכם", ובתרגום (שם): "אנא אמרית הי כמלאכיא אתון חשיבין והיך אנגלי מרומא כולכון", וכן פירש"י (שם): "אלוקים אתם, מלאכים, כשנתתי לכם את התורה נתתיה לכם ע"מ שאין מלאך המוות

להעניש ולחייב, לא בדיני נפשות ולא בדיני ממונות, אלא רק על-פי עדות ראייה". ועל כך התבטאו חז"ל (ר"ה כה): "לא תהא שמיעה גדולה מראיה", שכן הראיה כוחה יפה יותר מאשר השמיעה.

חוש השמיעה, לעומתו, הוא חוש רוחני ועדין יותר. הוא משמש לעיתים גם במובן של הבנה והשגה, וכדרך שאמרו חז"ל (הגיגה ג): "אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים" וכו'. זהו פירושו של פשוטו של מקרא בפרשת מקץ (בראשית מא, טו): "ואני שמעתי

שר התורה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מקבל בקורת רוח רבה מידי ראש המכון הגרא"מ הלפרין קונטרס חדש בעניני המועדים שהוציא לרגל שמחת נישואי בנו

עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו", כפי שפירש רש"י (שם): "תשמע חלום לפתור אותו, תאזין ותבין חלום לפתור אותו, תשמע, לשון הבנה והאזנה", וכו'. וכן פירשו הראשונים (אבודרהם, סדר תפילות של חול, בשם הרוקח; חזקוני, דברים ו, ד) גם על פסוק ראשון של קריאת-שמע "שמע ישראל", כי הוא מתפרש מלשון הבן והשכל כי ה' אלקינו ה' אחד.

כל מציאות הבריאה כולה מושגת על-ידינו בדרך של ראייה, כאשר אנו רואים בחוש למראה עינינו מציאות מוחשית של עצים ואבנים, בנינים ורהיטים, וכן הלאה.

יחד עם זאת, אנו כיהודים מאמינים בני מאמינים יודעים ומבינים כי כל המציאות הזאת הנראית לעינינו קיימת אך ורק מכח דבר השם האלוקי המחיה ומהווה אותה בכל רגע ורגע, כמו שאמרו חז"ל (מדרש-שוחר-טוב תהלים קיט): "מהו דברך ניצב בשמים, אי זהו דבר הניצב בשמים, אלא אמר הקדוש-ברוך-הוא על מה השמים עומדים על אותו דבר שאמרתי יהי רקיע בתוך המים ויהי כן, וכתוב כי הוא אמר ויהי וגו', אותו הדבר שאמר הוא

6. וראה משאחז"ל (שמו"ר ריש פר' מ"ו): "אתה מוצא בשעה שא"ל הקב"ה למשה לך רד כי שחת עמך היה תופס בלוחות ולא היה מאמין שחטאו ישראל, אמר אם איני רואה איני מאמין... אפשר שלא היה משה מאמין בהקב"ה שא"ל כי שחת עמך, אלא הודיע משה דרך-ארץ לישראל אפי' שיהא אדם שומע דבר מן יחידי נאמן אסור לקבל עדותו לעשות דבר על-פיו אם אינו רואה".

זו אכן עבודתנו לדורות, לגלות, להכיר ולדעת כי הוי"ה הוא האלוקים, דהיינו שמאחורי הכיסוי וההעלם של שם אלוקים, שהוא בגימטריה 'הטבע', אשר מכוחו נוצרה כביכול מציאות נפרדת וישות עצמאית של 'עולם' מלשון 'העלם', מסתתר שם הוי"ה, שהוא מהווה את הכל ואין בלתו, ואין שום מציאות אמיתית אחרת זולתו, כמו שאמר הכתוב (דברים ד, לט): "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד".

וכפי שמתבאר בהרחבה בספר ה'תניא' (שער-היחוד-והאמונה' פ"ו): "וזהו שכתוב והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים, פירוש ששני שמות אלו הם אחד ממש... ואם-כן ממילא תדע

ואוזנים לשמוע בצורה רוחנית, והיו 'רואים את הנשמע ושומעים את הנראה'. מה שבדרך-כלל מושג בדרך של שמיעה, בהבנה והכרה כי כל מציאות הבריאה היא אך ורק מכח דבר השם, הושג על-ידם בדרך של ראייה חושית, שהיו 'רואים' בפועל רק את 'הנשמע', את דבר השם המחיה ומהווה את כל העולמות, ואילו את מה שמושג בדרך-כלל בדרך של ראייה, המציאות המוחשית של הבריאה הגשמית, הושג על-ידם רק בדרך של שמיעה, שהיו 'שומעים', מבינים ומשיגים בשכלם את 'הנראה', שישנה מציאות של בריאה גשמית שנראית כישות עצמאית נפרדת, למרות שהם עצמם לא ראו אותה כך.

על הכתוב (תהלים פד, יב): "כי שמש ומגן ה' אלוקים" וגו' מפרש הבעל-שם-טוב הקדוש (כתר-שם-טוב' ח"א, אות רמו; וכ"כ הרב בעל התניא ב'שער-היחוד-והאמונה' פ"ד, ובספרו 'לקוטי-תורה', דרושים לר"ה, ד"ה תקעו בחודש (השני), אות א, מבלי להזכיר זאת בשם הבעש"ט) את פירושו הידוע, כי כשם שלשמש יש מגן וכיסוי, שמעלים ומסתיר את אור השמש עצמה שאי-אפשר לעמוד בפניו, כלשון חז"ל (ב"מ פו:): "הוציא הקדוש-ברוך-הוא חמה מנרתיקה", כך לשם הוי"ה יש כיסוי והעלם על-ידי השם אלוקים. שכן שם הוי"ה הוא שם העצם שמהווה את כל העולמות, כמשמעותו, וכשהוא מאיר בגלוי שוב אין שום מקום לשום מציאות זולתו, שהכל הוא רק אלוקות, אלא ששם אלוקים מכסה ומסתיר אותו, כמו המגן המסתיר את אור השמש, ומכח שם זה, שהוא בגימטריה 'הטבע', כפי המבואר בספרים הקדושים (ראה בשלה"ק, שער האותיות, אות ק קדושה), יש קיום לבריאה כאילו היא מציאות בפני עצמה. ועל-פי-זה פירש את מה שאמרו חז"ל (נדרים ה:): על העתיד לבוא: "אלא הקדוש-ברוך-הוא מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה", שהמושג 'מוציא חמה מנרתיקה' הוא משל לכך ששם הוי"ה יאיר בגלוי ללא שום הסתרות וכיסויים, ורק הצדיקים יוכלו לעמוד בו באותה שעה, ואילו הרשעים לא יוכלו לעמוד בכך, כמו שאין אפשרות לעמוד מול אור השמש עצמה כשהיא ללא כיסוי ומגן.

ראש המכון הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל ובנו ממלא מקומו הגרא"מ שליט"א מלויים את הרב הראשי לישראל הגאון רבי דוד לאו שליט"א בצאתו מביקור

שבשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, פירוש שגם הארץ החומרית שנראית יש גמור לעין כל היא אין ואפס ממש לגבי הקדוש-ברוך-הוא, כי שם אלוקים אינו מעלים ומצמצם אלא לתחתונים ולא לגבי הקדוש-ברוך-הוא... אבל הקדוש-ברוך-הוא המהווה את הכל מאין ליש הכל בטל במציאות אצלו, כמו אור השמש בשמש, ולכן הוצרך הכתוב להזהיר וידעת היום והשבות אל לבבך וגו', שלא תעלה על דעתך שהשמים וכל צבאם והארץ ומלואה הם דבר נפרד בפני עצמו והקדוש-ברוך-הוא ממלא כל העולם כהתלבשות הנשמה בגוף... אך באמת אין המשל דומה לנמשל כלל, כי הנשמה והגוף הם באמת נפרדים זה מזה בשרשם... מה-שאינ-כן השמים והארץ, שכל עצמותם ומהותם נתהווה מאין ואפס המוחלט רק בדבר ה' ורוח פיו יתברך, וגם עדיין ניצב דבר ה' לעולם, ושופע בהם תמיד בכל רגע, ומהווה אותם תמיד מאין ליש" וכו'.

לאור כל האמור, נראה לפרש על-דרך-זו את הכתוב (שם, לה): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו", אשר הוא מכוון על מתן-תורה, כפי שמפרש רש"י (שם): "כשנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם

שולט עוד בכס". וכבר דרשו כן חז"ל (ע"ז ה:): "אר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם, שנא' אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם" וכו', ופירש"י (שם): "לאבותינו, עושי העגל, לא באו לעולם, שהיו כמלאכים ולא הולידו בנים". ועוד אחז"ל (שמו"ר פר' לב, א): "בשעה שאמרו ישראל כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, אמר הקב"ה אדה"ר צייתו מצוה אחת כדי שיקיימנה והשויתו למלאכי השרת, שנא' הן האדם היה כאחד ממנו, אלו שהן עושין ומקיימין תרי"ג מצוות חוץ מן הכללים ומן הפרטים ומן הדקדוקים אינו דין שיהיו הן חייין וקיימין לעולם". וכפה"נ שזה שורש מה שאחז"ל (שבת פח:): "אר"א בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע יצתה בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע". ועי' במש"כ המהרש"א (חדא"ג שם, ד"ה מי גילה).

המדעיות והטכנולוגיות החדישות והמתקדמות ביותר את קול ה' בכת, את דבר ה' זו הלכה, להישיר מבט אליהן, אל תוך שיא הקידמה ופסגת הציוויליזציה המודרנית, המגלמות את ההעלם הגדול ביותר של העולם 'הנראה', ולגלות בהן את 'הנשמע', להביט בהן אך ורק במבט תורני הלכתי גרידא, ולהאזין ולשמוע בהן הן את השאלות ההלכתיות שהן מעוררות והתשובות להן, והן את האפשרויות הגלומות בהן, לרתום אותן למישורים אחרים, ולאפשר על-ידן שמירת תורה וקיום מצוות ביתר הידור.

מרגלא בפומיה בכל עת מה שאמרו חז"ל (אבות, סו"פ קנין תורה): "כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר כל הנברא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", כי כל התגליות וההמצאות החדישות, בכל תחום שהוא, כולן מטרותן ותכליתן אחת היא, להביא לריבוי כבוד שמים בעולם.

מאיך, היה נזהר בזהירות יתירה שלא להיות מן ה'רואים את הנשמע' במובן המושאל. הוא עצמו באורחות חייו והליכותיו האישיים היה רחוק כרחוק מזרח ממערב מכל חידושי המדע ונפלאות הטכנולוגיה החדשה. למרות שבתוקף תפקידו ועיסוקו התורני נחשף כל העת לחידושים ולתגליות המתקדמות ביותר, לא דבק בידו מאומה מכל זאת, כשאחת הדוגמאות לכך, שהוזכרה הרבה לאחר הסתלקותו, היא העובדה המדהימה, כי בעוד שבמהלך שנות חייו כתב עשרות רבות, ואולי מאות, תשובות ופסקי הלכה, אודות שאלות הלכתיות שונות - במגוון רחב של נושאים - הכרוכות בשימוש במחשבים, הרי שהוא בעצמו לא השתמש מעולם במחשב, לא ידע כלל כיצד לפתוח אותו או להקיש אות אחת ותנו אחד במקלדת, ואפילו לא ראה אף פעם כל צורך להיעזר במחשבים ולהזדקק למאגרי מידע תורניים. יתרה מזאת, גם בכל יובל שנות פעילותו במכון שמר מכל משמר שלא לנצל את עבודת הקודש בכל תחומי המחקר ההלכתי כדי 'לראות' את 'הנשמע' ולא לעשותה קרדום לחפור בה.

בנחרצות רבה התנגד בתוקף במשך כל השנים שהמכון יישם בעצמו את המצאותיו, בפיתוח עצמאי של פיתוחים שונים לשימוש טכנולוגי בהתאם להלכה, ואפילו לא הסכים לכך שהמכון יהיה שותף פעיל ביוזמות כגון אלו.

הוא ראה תמיד את תפקידו של המכון בשירות הציבור הרחב, שלא על-מנת לקבל פרס, לחקור ולברר את כל השאלות העולות על הפרק דבר יום ביומו בעקבות ההתקדמות המדעית והטכנולוגית, לקבוע עמדה הלכתית בנושאים אלו, להשיב כהלכה לכל פונה, מן המגזר הפרטי ומן המגזר הציבורי, למן רבנים ומורי הוראה יושבי על מדין ועד לעקריות בית מן השורה, ויחד עם זאת גם לסייע ליזמים, יצרנים, יבואנים וכדומה, המעוניינים לפתח או להתאים מוצרים שונים ומיכשור טכנולוגי חדיש, מכל סוג שהוא, שיעמדו בכל דרישות ההלכה בהידור רב, לטובת הציבור, במגמה מוצהרת שהמכון מלווה - תמורת תעריפי עלות קבועים - את כל תהליך פיתוח המוצר, המיתקן או המכשיר, בהתאם להנחיותיו

שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, וראו שהוא יחיד, לכך נאמר אתה הראת לדעת".

כוונת הכתוב להשיענו: "אתה הראת" - אתה עם כל נשמות ישראל שעמדו רגליהם על הר סיני במתן-תורה זכית לראות במו עיניך 'את הנשמע'¹⁰, "לדעת כי ה' הוא האלוקים" - ראה זו, שהיו 'רואים את הנשמע', משמעותה ומטרתה היתה לראות כביכול בעיני בשר את מה שבדרך-כלל רק שומעים עליו, מבינים אותו ומאמינים בו, כדי לדעת ששם הוי"ה הוא העומד ומסתתר מאחורי שם אלוקים, "אין עוד מלבדו" - כמו שמפרש רש"י ש'ראו שהוא יחיד', כלומר שרק הכח האלוקי הוא לבדו מהווה את כל הבריאה ואת כל העולמות כולם ואין שום מציאות כלל זולתו.

גילוי זה, לשעתו, שזכו להיות 'רואים את הנשמע', לדעת כי ה' הוא האלוקים, היה על-מנת להטעימנו ולהשריש בנו לדורות את הידיעה וההכרה הברורה, כי גם בשעה שההעלם גובר והחושך יכסה ארץ, כאשר נראה למראית עין כאילו מציאות הבריאה היא אכן מציאות לכשעצמה, עלינו לזכור ולהאמין כי אין עוד מלבדו, כמו שכתוב ארבעה פסוקים לאחר מכן: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

כל זאת, עד לגילוי הגדול לעתיד לבוא, כמו שכתוב (ישעיה מ, ה): "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", שאז יתגלה כבוד מלכותו עלינו ויפיע וינשא עלינו לעיני כל חי, ובאותה יזכו כל בשר, דהיינו אפילו הגופים עצמם, שהם בשיא הגשמיות המתבטא במונח 'בשר', לראות כולם כי פי ה' דיבר, ודבר השם לבדו הוא זה שמהווה ומקיים את הכל.

על משקל הפירוש האמור, על כך שהיו 'רואים את הנשמע' ושומעים את הנראה, ניתן להתייחס בדרך מושאלת ובמובן שונה במעט לשתי נקודות מבט והשקפה, שונות בתכלית מהקצה אל הקצה, הבאות מתוך עיסוק מתמיד בחקר כל השאלות ההלכתיות המתחדשות חדשים לבקרים בעקבות ההתפתחות המואצת של ענפי המדע והטכנולוגיה השונים. אפשר להיות 'שומעים את הנראה', דהיינו לשמוע ולהאזין לנקודות ההלכתיות וההקשרים התורניים הכרוכים בהתחדשויות המדעיות והכבירות הנראות לעין. לעומת זאת, אפשר להיות 'רואים את הנשמע', לגלות את כל חידושי הטכנולוגיה ומנעמי העולם הזה מתוך המחקר ההלכתי התמידי. הדרך שהנחיל לנו אבי מורי הגאון הגדול הכ"מ בפעילות המכון הוא להיות 'שומעים את הנראה', לשמוע תמיד בכל ההתפתחויות

10. ואכן הרב בעל התניא בספרו 'תניא' (פ"ו) מפרש פסוק זה על כך שהיו 'רואים את הנשמע': "וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מ"ת, כדכתיב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, הראת ממש, בראיה חושית, כדכתיב וכל העם רואים את הקולות, רואים את הנשמע" וכו'.

העיתונות מדווחת בהרחבה על "שיטת הרב הלפרין - משיח":

"...בשבוע שעבר נודע לראשונה על פריצת דרך חשובה ביחסי הרפואה המודרנית והעדה החרדית בישראל. הידברות שנמשכה כשנתיים בין בכירי העדה החרדית... הולידה שיטה חדשה להפריה במקרי עקרות, "שיטת הרב הלפרין ופרופסור משיח". זוהי שיטת ההפריה הראשונה בהיסטוריה הרפואית שזוכה להכרה הלכתית..."

"...החשש של "הרב הלפרין" אומר פרופ' משיח, "מבוסס על ההתפתחויות האחרונות בתחום הפריית המבחנה..."

"...על כך באה לענות 'שיטת הרב הלפרין ופרופ' משיח' שפותחה ממש בחודשים האחרונים..."

"... 'שיטת הרב הלפרין ופרופ' משיח' מתבססת על השיטה הראשונה..." • אסא כשר: "מפנה היסטורי"

שונים. היה זה בעקבות הסתייגויות שונות שהתעוררו אצלו אודות הטיפולים הללו, שהחלו להתפשט באותן השנים¹¹. את הרעיון גיבש יחד עם פרופ' שלמה משיח, שכיהן אז כראש מחלקת נשים וילדות במרכז הרפואי על-שם שיבא, והיה מייסד היחידה להפריה חוץ גופית, אשר נחשב לבכיר הרופאים הגניקולוגיים בישראל, שהתמחה במיוחד בתחום ההפריית הרעיון המשותף לשניהם עורר בשעתו הדים רבים בתקשורת הישראלית הכללית, שהכתירה אותו ל"שיטת הרב הלפרין - פרופ' משיח". גם את הרעיון הזה לא ניסה כלל לנכס לעצמו או למנף אותו בדרך זו או אחרת. די היה לו שהצליח לגלות דרך חדשה שתוכל לסייע לזוגות חשוכי ילדים ללא שאלות הלכתיות, ומכאן והלאה שב לעיסוקיו התורניים השוטפים.

זו הדרך שהנחיל לנו, לכל אנשי המכון, העוסקים במלאכת הקודש, להיות תמיד מן ה"שומעים את הנראה" ולהתרחק מן ה"רואים את הנשמע", וזו הדרך שאנו כולנו משתדלים בעזרת השם ללכת בה בעקבותיו.

11. התייחסות לכך ניתן למצוא בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ג, סי' א). וראה גם במכתב אליו מאת ראב"ד העדה-החרדית, מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, שנדפס בס' 'עטרת-חכמים' (בהוצאת המכון, ירושלים תשנ"ח, עמ' קסז), שכתב לו: "ובעברי בדבריו ראיתי שבר מזלו אני בחידושו הנפלא לחשוש בהפרייה..."

ההלכתיות, עד לקבלת האישור ההלכתי מטעמו, מבלי להיות מעורב כלל בפיתוחו המעשי של המוצר, בשיווקו, ואפילו לא בפרסומו ובהמלצות לרכישתו. כל זאת, בכדי להימנע מכל מיני שיקולים זרים שאינם הלכתיים טהורים מצד אחד, ומצד שני לאפשר לציבור הרחב לקבל מוצר מהודר באישור המכון ובפיקוחו ההלכתי ותחת אחריותו המקצועית הבלעדית של היצרן.

גם כאשר בתקופה מסויימת הצליח המכון לרכוש כמות גדולה מאד של מכונות תספורת יעילות, שניתן היה להשתמש בהן גם לגילוח הזקן ללא כל חשש הלכתי, מכרו זאת בין כותלי המכון לבני ישיבות שנהגו לגלח את

זקנם, במחיר עלות ממש ללא כל כוונת רווח, לשם זיכוי הרבים והצלתם ממכשולות חמורים.

מעולם לא טרח אבי מורי הכ"מ 'להגן' על רעיונותיו היצירתיים והמצאותיו הגאוניות ברישום פטנט וכדומה, ואכן יצרנים רבים רשמו פטנטים על פיתוחים והמצאות שהם בעצם פרי הגיונו, או שאחרים עשו ועושים בהם שימוש בהצלחה רבה.

בעלון הקודם הקדשנו דברים לעיסוקו הרב בביור שאלות הלכתיות מורכבות וכבדות משקל המתעוררות עם התפתחות מדעי הרפואה המודרנית וכל מה שמסביבה, ועל מחקר ההלכה הרבים שכתב בנושאים אלו, אשר חלקם הגדול כבר יצאו לאור במסגרת סדרת ספריו הענפה. גם העיסוק בנושאים הללו, הידע הרב שצבר והקשרים שטווה עם בכירי הרופאים בכל התחומים, לא הפכו אותו ל"יועץ רפואי", תחת שם כזה או אחר, ולא הביאו אותו בשום דרך למסד את העיסוק בכך או למנף אותו למטרות אחרות. הוא חתר אך ורק לביור וליבון הסוגיות ההלכתיות הרלוונטיות, להבעת דעת התורה ועמדת ההלכה בכל נושא ונושא, ואם הזדמן לו, לא אחת, גם לעזור ולסייע לזולת בעצה טובה או בקשרים מסויימים, עשה זאת ברצון ובשמחה, אך לא מעבר לכך.

לפני כעשרים וחמש שנה הגה אבי מורי הכ"מ רעיון מהפכני לפתרון שאלות הלכתיות חמורות הכרוכות בטיפולי הפריית

אספקלריה

מבעד לאספקלריה

מהנעשה והנשמע בין כותלי המכון ומחוצה לו

אור במושבותם

משמאל לימין: מהנדס המכון ר' דן דוידיאן, ראש המכון הגרא"מ הלפרין, יו"ר חח"י מר יפתח רון-טל, מנכ"ל חח"י מר עופר בלוך והסמנכ"ל מר רם ארליכמן

משמאל לימין: מהנדס המכון ר' דן דוידיאן, ראש המכון הגרא"מ הלפרין, יו"ר חח"י מר יפתח רון-טל, הסמנכ"ל מר רם ארליכמן ומר עינב חשאי

ואחראי על פתרונות 'חשמל כשר', מר משה כהן; סגן מנהל יחידת ניהול המערכת, מר צפניה אחרק; ועוזרו הבכיר של יו"ר החברה, מר גיל משענייה.

במהלך הפגישה החשובה, נסקרה הפעילות הענפה המשותפת לחברת החשמל ולמכון המדעי טכנולוגי להלכה זה כשני עשורים, אשר במהלכם עשו יחד כברת דרך ארוכה ופעלו גדולות ונצורות, תוך שיתוף פעולה מלא, הרחק מעין הזדקורים, בדרך הממושכת לקראת המעבר לאוטומציה מלאה ואספקת 'חשמל כשר' בשבתות ובמועדים לכלל אוכלוסיית המדינה. והכל, פרי יוזמתו וחזונו הכביר של ראש המכון, הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, שליווה והנחה את הפרוייקט כולו במשך שנים ארוכות, בעזרתה הפעילה של ועדת רבנים מורחבת, המורכבת מגדולי תורה

המשך בעמוד הבא

רבני ומהנדסי המכון המדעי טכנולוגי להלכה נועדו לפגישה תקופתית ממושכת עם ראשי ובכירי חברת החשמל, בלשכתו של יו"ר הדירקטוריון של החברה, מר יפתח רון-טל, על-מנת לדון בכובד ראש בכל הקשיים המעכבים עדיין את השלמת המהלך הכולל של העברת כל מערכות הייצור והאספקה של חברת החשמל לפעילות באוטומציה מלאה בשבתות ובמועדים.

מטעם המכון השתתפו בפגישה: ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, ורבני המכון, הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר, יחד עם מהנדס המכון, מר דן דוידיאן.

מטעם חברת החשמל השתתפו בפגישה: יו"ר הדירקטוריון, מר יפתח רון-טל; מנכ"ל החברה, מר עופר בלוך; הסמנכ"ל וראש חטיבת ייצור ואנגריה, מר רם ארליכמן; מנהל חטיבת קשרי ציבור ורגולציה, מר עינב חשאי; נציג מחוז ירושלים

מכתבו של יו"ר חח"י, מר יפתח רון-טל, מחדש ניסן תשע"ו, לראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א

המשך מעמוד קודם

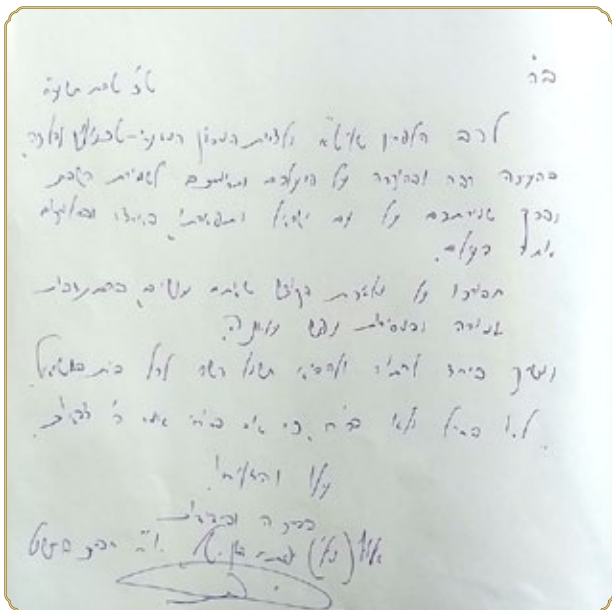
והוראה ידועים מכל חוגי היהדות הנאמנה.

לצד המהלך המערכתי המושלם, עלו גם פתרונות נקודתיים נוספים, אותם מקדמת חברת החשמל במקביל, לאספקת 'חשמל כשר', בדרך בטיחותית ומבוקרת, לאזורים וציבורים מסויימים.

בדיון ממושך ומעמיק נידונו כל שורת הבעיות הניצבות בדרך להשלמת מהלך המעבר לאוטומציה מלאה, יחד עם הדרכים האפשריות לפתרון ולהתגברות על כל המכשולים שבדרך.

יו"ר חח"י, מר יפתח רוך-טל, חזר והצהיר במהלך הפגישה, יותר מפעם אחת, על מחויבותו להשלמת המהלך בהצלחה, וכי יעשה הכל על-מנת להביא לכך שלא ירחק היום שבו נוכל כולנו לברך על המוגמר.

בסיום הפגישה התקבלה שורה של החלטות מעשיות, שיאפשרו את קידום המהלך המערכתי לקראת השלמתו המלאה, לשמחת לב כל בית ישראל שומרי שבת מקדשי שביעי.

דבריו של יו"ר חח"י, מר יפתח רוך-טל, ב'ספר האורחים' של המכון, בביקורו בין כותלי המכון בחודש טבת אשתקד

במה טומנין

בהמשך לפעילות המכון, לבקשת רבים, לבדיקת פחי האשפה הטמונים אשר מותקנים בשכונות ירושלים רבתי, במגמה לוודא למעלה מכל ספק כי בשבתות ומועדים אכן מושבתים לחלוטין החיישנים הפועלים בהם, כך שהשלכת אשפה לתוכם אין בה כל חשש כלל, התקיימה פגישת עבודה מורחבת, באולם הישיבות של אגף התברואה בעיריית ירושלים, בהשתתפות נציגי העירייה, מנהלי אגף התברואה, נציגי החברות המייצרות את הפחים והמפעילות אותם, יחד עם רבני ומהנדס המכון המדעי טכנולוגי להלכה, לליבון יסודי ודיון מעמיק בכל מכלול השאלות.

את הפגישה החשובה יזמו וארגנו סגן ראש העיר הרב ישראל קלרמן, יחד עם הרב משה גורא חבר מועצת העיר, והשתתפו בה מטעם המכון: הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א ראש המכון, רבני המכון הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר, ומהנדס המכון הר"ר דוד אברהמס. מטעם העירייה השתתף בפגישה מר אלדד מזרחי, סגן מנהל אגף התברואה, עם צוות מקצועי מעובדי האגף, וכן השתתפו בה כל אנשי המקצוע של החברות המייצרות את הפחים ומתקינות אותם והאחראיות על פעילות החיישנים והתוכנות המתלוות אליהם.

במהלך הפגישה נמסרה סקירה מקצועית מלאה על דרך פעילות החיישנים בפחים בימות החול, לצד צורת השבתתם בשבתות. רבני ומהנדס המכון שאלו את כל השאלות הרלוונטיות וקיבלו תשובות פרטניות לכל שאלה. בעקבות כך נידונו כל התרחישים האפשריים, והוצעו הצעות, כולל פתרונות מושלמים גם לימי החגים הצמודים לשבתות.

סוכם עוד, כי החברות המייצרות והמתפעלות יזמינו את מהנדסי המכון לבדיקה יסודית של מערכות החיישנים בפחים, של לב המערכת ושל התוכנות המיוחדות המשביתות את החיישנים בשבתות ומועדים, על-מנת שניתן יהיה לבשר לציבור הרחב כי אכן כל הבעיות ללא יוצא מן הכלל נפתרו על הצד הטוב ביותר למהדרין מן המהדרין.

על אפיקי מים

פגישת התייעצות לרגל ייצור חדש של מיני-בר 'נועם 1'

רבני המכון בבדיקת אב-טיפוס של מיני-בר תת כיורי למים קרים ולמים חמים בשבת

לקראת ימי הקיץ הלוהטים, בהם גובר והולך הביקוש למיני-ברים, המספקים מים קרים וצלולים זמינים בכל עת ובכל שעה, או למתקני מים אחרים, ביתיים ומוסדיים, מסוגים שונים, גובר במקביל קצב הפניות למכון לקבלת הנחיות לפיתוח פיקודי שבת מיוחדים, שיאפשרו צריכת מים בשבתות ובמועדים לכתחילה ללא כל חשש.

לרגל ייצור נוסף בימים אלו של מכשירי המיני-בר המהודר 'נועם 1', באישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה לשימוש בשבת הן במים הקרים והן במים החמים, הגיע הר"ר שמעון קליינלרר, בעליה של חברת 'מפלים' המייצרת את המיני-ברים, לפגישת התייעצות עם רבני המכון, על שיפורים והידורים נוספים אותם ניתן להטמיע בייצור החדש.

בפגישה ממושכת עם ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א, יחד עם הרה"ג ר' יעקב לוריא שליט"א מבכירי רבני המכון, נידונו בהרחבה הצעות שונות לשיפור וייעול. במיוחד דנו בדרכים נוספות להסרת כל חשש רחוק ביותר של איסור 'בורר' בסגני המים, ולפטור לכתחילה את המכשירים המיוצרים בסין מחובת טבילה, על-מנת להוסיף הידורים על ההידורים הקיימים ולספק לציבור הרחב מוצר בתכלית ההידור, העומד בכל הדרישות ההלכתיות המחמירות ביותר לכל הדיעות והשיטות.

במקביל, הגיעו למכון מהנדסי חברת 'איי-קיו-בר', אשר מפתחים לאחרונה, בהתאם להנחיות המכון, פיתוח חדיש וייחודי של בר-מים תת כיורי למים קרים ולמים חמים, שיהיה מותאם לשימוש בשבת למהדרין ללא כל חשש. הם הציגו בפני רבני המכון את האב-טיפוס הראשוני של המכשיר, והוא נבדק ביסודיות רבה במשך זמן ממושך ע"י הרה"ג ר' יעקב לוריא שליט"א והרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר שליט"א, שהעירו את הערותיהם ונתנו הוראות להמשך הפיתוח בהצלחה מלאה.

שבתות למנוחה

במהלך המגעים הקואליציוניים האחרונים, אשר בינתיים לא צלחו ולא עלו יפה והביאו כידוע לבחירות חוזרות, נועדו ראשי המכון עם סגן שר הבריאות, הרב יעקב ליצמן, לדיון בהצעות לצמצום ומניעת חילולי שבת שיעוגנו בהסכמים הקואליציוניים.

בפגישה שהתקיימה בלשכת סגן השר הרב ליצמן, השתתפו ראש המכון הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, ולצידו רבני המכון, הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר, ונידונו בהיבטים שונים של חוק 'שעות עבודה ומנוחה', אשר מכוחו פועלת הוועדה למתן היתרי עבודה בשבת, שמעניקה היתרים סיטונאיים לכל דורש ללא כל בדיקה, יחד עם האפשרות להוספת נציג מוסמך לוועדה מטעם המכון, שתפקידו יהיה לבדוק כל בקשה לגופה ולנסות בכל דרך אפשרית לצמצם את ההיתרים עד למינימום, כפי שהיה בעבר בשנות תשל"ז-תשמ"ד.

אנו תקווה, כי ההצעות שהועלו בפגישה ישמשו בסיס להסכמים קואליציוניים עתידיים, להגברת קדושת השבת וריבוי כבוד שמים.

אספקלריה

בראי ההלכה

שאלות נבחרות משולחן רבני המכון

על ריק בין שניהם ועם בסיס פלסטיק נפרד לשניהם?

דגם המדיח hoonved c6e

בתודה רבה מראש!

אברהם צ.

דרום הארץ

תשובת רבני המכון:

ראשית, סליחה על האיחור במתן התשובה, עקב העומס הרב המוטל עלינו.

באופן כללי, אנו נמנעים מלהמליץ על שימוש במדיח כלים משותף לכלי בשר וכלי חלב ללא סידורי פתרונות מיוחדים, וכפי שנתבאר בהרחבה בספרו של ראש המכון הגאון רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל "כשרות ושבת במטבח המודרני" (כשרות ח"ב, מתקני שטיפת כלים)

יחד עם זאת, במקרה הצורך, כאשר אין אפשרות אחרת, ניתן להכשיר את המדיח בדרך דלהלן:

א. להשבית אותו תחילה ל-24 שעות.

ב. לנקותו היטב מכל שיירי אוכל ושומנים.

ג. חלקים שבאים במגע אך ורק עם מים קרים ופושרים (פחות מ-42 מע') יש לשטוף היטב.

ד. חלקים שבאים במגע עם מים חמים שהיס"ב (מעל 42 מע') וניתנים לפירוק (ואינם עומדים להחלפה) יש לפרקם ולהגעילם כדין בתוך מים רותחים.

ה. לאחר מכן יש להפעיל את המדיח על ריק, בטמפרטורה מקסימלית של המים, בתוספת חומר פוגם.

ו. את המגשים והסלסילות יש להחליף לחדשים.

אילו היה ניתן לעשות את כל התהליך האמור בכל פעם, בין שימוש בשרי לשימוש חלבי או להיפך, היה אולי ניתן לסמוך על כך. אך מאחר שאנו מאד מסופקים בדבר, וחוששים שלא יוכלו לעמוד בכך, איננו יכולים להמליץ על כך.

בברכת הצלחה!

שוט אשפה בשבת

שלום רב!

בבניין בו אני מתגורר קיימת בכל קומה מערכת "שוט אשפה", האם היא מותרת לשימוש בשבת? ומה הטעמים?

אהרן ד.

רעננה

גמר מלאכה לפטור מטבילה

שלום לכבוד רבני המכון המדעי טכנולוגי ההלכה שליט"א

ראשית ישר כח על פועלכם הרב להעמדת הדת על תילה.

שאלתי, כלי חשמלי שטעון טבילה,

1. האם ניתוק חוט במכשיר וחיבורו מחדש ע"י יהודי נחשב כגמר מלאכה בידי יהודי.

2. באם הכלי מגיע עם תקע לשימוש בחו"ל ויש צורך להחליפו לתקע המתאים לשקע בארץ, נחשב כגמר מלאכה בידי יהודי.

3. איזה מעשה במערכת החשמל נחשב כגמר מלאכה ע"י יהודי

בברכת התורה!

יגאל ר.

קרית ספר

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה!

ראשית, יש לדעת כי על-מנת להחשיב כלי כגמר מלאכתו בידי ישראל צריך שההרכבה המחודשת תצריך מעשה אומן (קרי: פעולה שלא כל הדיוט יכול לבצע, אלא רק מומחה לדבר), אבל בלאו הכי אין הפירוק מספיק לבטלו משם כלי ולעשותו אח"כ כגמר מלאכה בידי ישראל.

שנית, גם אם מדובר בפירוק וניתוק חשמלי, שמצריך מעשה אומן לחזור ולהרכיבו, הרי לדעתנו, יש להפריד בין כלי שכל שימושו הוא באמצעות החיבור לחשמל, וכשהוא מנותק מזרם החשמל הוא כאבן שאין לו הופכין ולא ניתן לעשות עמו כלום, אם מחמת שאין לו בית קיבול וכדו' ואם מחמת שאין גישה להכנסה ו/או להוצאה מבית הקיבול ללא הזרם החשמלי, לבין כלי חשמלי שיש לו בית קיבול, כמו מיחמים או קומקומים וכדו', שיכול להכיל מים או כל דבר אחר גם ללא שום חיבור לחשמל, שבאופן זה אנו מחמירים שהפירוק צריך להיות באופן שמבטלו לגמרי מתורת כלי עד שאינו יכול להחזיק מים, וצריך מעשה אומן כדי לחברו שוב,

כך אנו נוהגים במיחמים שתחת אישורנו ההלכתי - שמצוין עליהם שפטורים מטבילה.

בברכה מרובה!

הכשרת מדיח כלים

שלום וברכה!

אני משגיח במטבח ביישוב....

יש במטבח מדיח כלים שמשמש לחלבי ורוצים לשנות את ייעודו לבשרי האם ניתן?

האם אפשר להשתמש במדיח גם לחלבי וגם בבשרי עם הפעלה

תשובת רבני המכון:

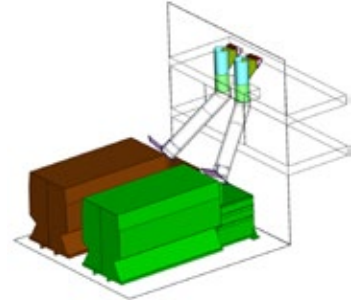
שלום רב!

מבדיקות שערכנו עולה כי המערכת עליה אתה שואל בנויה כלהלן:

בכל קומה בבניין קיים חדר אשפה קומתי עם שני "שוטים" של אשפה לשני זרמי הפסולת: רטוב, וכל השאר. (כשבקבוקים וקרטונים מופרדים ונאספים בכלובים ומיכלי מיחזור שבכניסה לבניינים).

בקומה 1- קיים חדר מגופים (מגוף לכל זרם) והמערכת הכוללת תוכננה כך שהקיבולת של כל נקודה (חדר מגופים) תספיק לכמות פסולת בהיקף של יום אחד.

הפסולת נשאבת כאשר המוקדם מבין השניים קורה: חיישן המגוף מתריע על צורך (ניצול נפח האגירה הקיים) או מינימום פעם ביום ללא קשר לנפח שנאגר (כדי למנוע תסיסה וריחות ועל מנת להקטין סבירות של תקלות).

ולעניין הלכה:

בנוגע לחיישן המכניס את הנתון למרכז בקרה שמחשב את תדירות שינוע האשפה,

אין כאן כל בעיה בעצם הפעלת החישן, שכן לאמיתו של דבר לא קיים מושג של הפעלת חיישן. החיישן שולח מדי פעם פולס והוא "מרגיש" האם יש במקום המיועד שקית אשפה או לאו והמידע מועבר למרכז הבקרה. דהיינו שהזורק את השקית אינו מפעיל פולס אלא מציג בפניו תמונה המשודרת למרכז הבקרה.

תמונה תשודר בכל מקרה, גם ללא השקית. מה שמשנתנה זה המידע והרי זה דומה למי שעומד בפני מראה בשבת. המראה קולטת ללא הרף קרני אור ומחזירה אותם. אם עומד שם אדם היא תחזיר אותם לפי צורת האדם ולא מצאנו שיש איסור לעמוד בפני מראה בשבת, (אדרבה בש"ס ופוסקים מבואר שאסור להשתמש דווקא במראה של מתכת מחשש שמא יתלוש נימין אבל בשאר מראות מותר). ועיין בדומה לזה בשו"ת מעשה חושב ח"ח סי' א' אותיות א-ג.

הספק שנותר הוא האם זריקת האשפה שלי תגרום לשינוע האשפה שייעשה בשבת או במוצאי שבת.

על הצד שהשינוע אכן ייעשה בשבת, יתכן שנעשות בהמשך גם פעולות האסורות בשבת כדוגמת ברירה וטחינה.

אבל בנידון דידן קיים ספק האם היניקה אכן תתבצע בשבת. ואפילו אם כן מי אומר שהאשפה שלי דווקא היא שתפעיל את היניקה, אולי היא תופעל כתוצאה מאשפה שתיזרק אחר

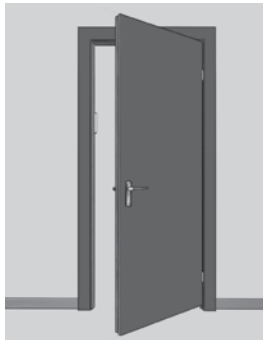
כך, ואם כן הרי זה בגדר של אינו מתכוין ואינו פסיק רישיה. בנוסף זהו 'גרמא', כי הרי האדם רק הכין את האשפה לפעולה שתיעשה, בכוח שעתה עדיין לא נמצא בעולם. מכל אלו הסיבות דעתנו שבמקום הצורך המיקל בזה יש לו על מה לסמוך.

מיקום מזוזה

שאלות:

א. האם יש עניין לקבוע מזוזה בתוך צורת הפתח, או שדי גם בקיר שעל יד הפתח?

ב. במקרה שא"א בתוך הפתח, האם עדיף בקיר מבפנים או מבחוץ?

ג. במידה ויש הוצאה נוספת בכדי שיוכלו לקבוע את המזוזה בתוך הפתח, (כגון בעל מלאכה שיחצוב במשקוף-אם אין עוד תוספת של משקוף מבפנים או מבחוץ), האם בבית משותף, חדר מדרגות, אפשר לדרוש מכל דיירי הבית להשתתף בהוצאה זו?

מדובר בדלת אלומיניום שממלאת

את כל צורת הפתח, האפשרות היחידה היא לחצוב במשקוף.

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה!

א. בודאי שלכתחילה יש לקבוע את המזוזה בתוך חלל מזוזות הפתח שמצידי המשקוף (מה שאתה קורא לו 'צורת הפתח'). ועיי בשו"ע יו"ד סי' רפט ס"ב.

ב. במידה ואין שום אפשרות לקבוע אותה שם, ניתן לקבוע אותה על צידה הימני של מזוזות הפתח ('צורת הפתח') מבחוץ, בתוך הטפח הקרוב למזוזות הפתח (עפ"י דעת הרמ"א שם והש"ך בסק"ג), ויש לעשות זאת מצדו החיצוני של הפתח, שהוא לכיוון הכניסה לבית - "דרך ביאתך", מן הטעמים שהובאו שם בט"ז סק"ב וש"ך סק"ג.

ג. במידה וניתן לקבוע את המזוזה בתוך מזוזות הפתח רק ע"י חציבה (עפ"י המבואר בשו"ע שם ס"ד ובפ"ת שם סק"ה) בודאי יש לעשות כן, כדי לצאת ידי כל הדיעות, ואפשר בהחלט לדרוש מכל דיירי הבית להשתתף בהוצאה זו.

בברכה מרובה

אתר מכירות בשבת

לכבוד הרב שליט"א

התחלתי למכור באינטרנט באתר ebay

זאת יכולה להיות פרנסה בשבילי אם זה יצליח בעז"ה.

בסטטוס הנוכחי שלי אין אפשרות לכבות את המכירות בשבת, זה אומר שהמוצרים שלי מוצגים ואם מישהו מגיע אליהם הוא

הכשרת מיקרוגל

שלום לאוהבי תורתך,

האם וכיצד ניתן להכשיר תנור מיקרוגל שהשתמשו בו לבשרי וחלבי, מדובר במיקרוגל שהשתמשו בו לחלבי ובשרי במקביל, זאת מאחר שקיבלתי רושם מדעה רווחת כי מותר להשתמש במיקרוגל גם וגם, אך בבירור מעמיק קצת יותר הבנתי שזו בעיה ממשית.

במיקרוגל השתמשו הן לחלבי והן לבשרי, הן מאכלים מוצקים והן נוזליים, וממש לא בשימוש חד פעמי, אלא בשימוש ארוך. אשמח לקבל תשובה בעניין.

ישר כח!!

יעקב משה ג.

אשדוד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה:

בכואנו לענות על שאלה בעניין הכשרת מיקרוגל עלינו לברר תמיד מספר שאלות:

האם כוונתך להכשיר מיקרוגל שהיה עד היום בחזקת בשרי כדי שיהיה מותר להשתמש בו מכאן ואילך לחלבי או להיפך, או שכוונתך למיקרוגל שהשתמשו בו גם לחלבי וגם לבשרי במזיד או

בשוגג? והאם היה זה בקביעות או תקלה חד פעמית? חשוב גם לדעת, באם הייתה זו תקלה חד פעמית - מה חיממו או בשלו שם, מאכלים יבשים או לחים ורטובים? ובמשך כמה זמן? כאשר כל פרט חשוב לקביעת התשובה.

אך לאור מה שפירטת בשאלתך:

יש מחמירים במקרים כגון אלו שהשתמשו במיקרוגל הן לחלבי והן לבשרי בשימוש קבוע, ששוב לא ניתן להכשירו וא"א להשתמש בו יותר.

אמנם הרוצה להקל בזה במקום הצורך יש לו על מה לסמוך, להכשיר בדרך דלהלן:

להשבית את המיקרוגל ל-24 שעות, לנקותו היטב מכל שיירי מאכל ושומנים על דפנותיו. להכניס בו צלחת או קערה בגובה של כשליש מהחלל הפנימי, כשהיא מלאה במים, ולהפעיל אותו למשך זמן מסוים עד שכל חלל המיקרוגל יתמלא היטב באדים. לאחר מכן לנגב במטלית את כל שיירי האדים שהצטברו.

במידה והשימוש במיקרוגל היה גם באמצעות גוף החימום להשחמה, יש להפעילו בזמן פעולת ההכשרה הנ"ל.

יכול לקנות אותם גם בשבת, כרגע אני מוכר רק לארה"ב.

כיצד ניתן לעשות הסכם שותפות עם גוי על מכירות שיתרחשו בשבת?

זה עסק ללא השקעה כספית.

תודה,

גדעון חי כ.

שדרות

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה!

א. באשר לשאלתך הספציפית, עליך לערוך עם הגוי הסכם שותפות משפטי מחייב, שעל פיו הוא הבעלים היחיד לכל דבר וענין לגבי המכירות המתבצעות בשבתות ובחגים (כולל יו"ט שני של גלויות).

בהסכם יהיה כתוב מפורשות כי לך אין שום ענין במכירות של ימים אלו ומצדך אין כל מניעה לסגור את המכירות בכל ימי השבתות והחגים (כדאי לפרט את ימי מועדי ישראל כולל יו"ט שני) החל מחצי שעה קודם שקיעת החמה של השבת או החג עד לשעה אחר שקיעת החמה במוצאיהם. אי לכך, כל האחריות של המכירות בימים אלו (כולל תביעות כספיות או בעיות משפטיות וכדו' אם יהיו חלילה) רובצות אך ורק על כתפי השותף הגוי ובאחריותו הבלעדית.

כתמורה לחלקו בשותפות יקבל השותף הגוי 17 אחוז מן הרווחים השנתיים, שהם אחוז ימי השבתות והמועדים מתוך ימי השנה האזרחית. כדאי להוסיף שעל מנת להימנע מחשבונות מסובכים של חישוב מדויק של רווחי השבתות והמועדים נקבע האחוז הקבוע הזה המבטא כאמור את החלק היחסי של ימים אלו מתוך ימי השנה.

באם רוצים להקטין מעט את חלקו של הגוי ברווחים, ניתן לקבוע ולהוסיף סעיף מפורש כי בשל השקעתו של השותף היהודי (קרי: אתה השואל) בארגון וסידור המכירות באתר, וכי הוא זה שארגן הכול ואח"כ הזמין את השותף הגוי להצטרף אליו, מגיעים לו עוד 25 אחוז מחלקו של הגוי בשותפות, כך שבסופו של דבר יקבל הגוי סך 12-13 אחוז מכלל הרווחים השנתיים. אך צריך שיהיה מודגש ומובן שניכוי זה הוא אך ורק בשל תרומתו הראשונית של היהודי ולא בשל שותפות מסוימת במכירות של השבתות והחגים.

ב. מלבד זאת, באופן כללי, המלצת ראש המכון הגאון רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל על שאלות כגון אלה הייתה תמיד, להכניס כתובית בולטת בדף הבית, הכוללת את הפסוק "זכור את יום השבת לקדשו" וכדו', ולצדם בקשה מיהודים להימנע מרכישת מוצרים בשבת.

באם תהיינה עוד שאלות נשמח להשיב עליהן.

בברכה!

מהחשמל ולהחזיר אותה כדי שתוכל להסתובב? אגב, אני חושב שהיא מוגדרת כחולה שיש לה סכנה בגלל הזיהום בדם וטרכאוסתומי וגסטרוסתומי.

בכבוד רב

אברהם חיים מ.

פתח תקוה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה!

להבנתנו, הניתוק והחיבור הוא לא לצורך רפואי ישיר אלא כדי לאפשר לה להסתובב.

אי לכך, במקרה צורך גדול, אפשר בוודאי במצבה להתיר לומר לגוי מצוות בית החולים לעשות זאת עבורה.

אם הצורך בכך הוא רפואי כגון לצורך טיפול ניתן לעשות זאת בעצמכם בשינוי כלאחר יד.

בברכת רפואה שלמה!

תריס חשמלי בשבת

חזק וברוך על פעילותכם למען התורה הקדושה וההתייחסות לעם ישראל בימים אלו

בדלת המרפסת שלנו יש תריס חשמלי, הפתיחה ונעילה שלו מתבצעות על ידי לחיצה במתג החשמל.

לגבי שבת, היתקנו שעון שבת. התפקיד של השעון זה להוריד את התריס בלילה ולהעלות אותו מוקדם בבוקר יום השבת.

האם זה מותר?

תזכו למצוות

ג'קי אברמסון רמת אביב

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה!

חן חן על ברכות החיזוק והעידוד.

במענה לשאלתך, מבחינה הלכתית אין כלל בעיה בהפעלת שעון השבת שבאמצעותו ייסגר ויפתח התריס באופן אוטומטי בשעות הרצויות, לאחר כיוון שעון השבת מערב שבת.

עם זאת, נדרשת ערנות רבה מבחינה בטיחותית, סגירה פתאומית של התריס עלולה חלילה להפיל את כל כובד משקלו של התריס על ראשו של אדם, או חלילה של ילד, ללא שימת לב.

כמו כן השווה במרפסת ולא ישים לב לסגירת התריס עשוי למצוא עצמו נעול במרפסת ללא אפשרות כניסה הביתה.

בברכת התורה והשבת!

את הצלחת של המיקרוגל ראוי מאד להחליף בחדשה, או לכל הפחות לעטוף אותה מכאן והלאה בכיסוי אטום וקשיח.

מכאן ואילך יש לייחד את המיקרוגל לבשרי בלבד או לחלבי בלבד. למוצרי פרוה ניתן להשתמש בתוך קופסה סגורה.

להרחבה נוספת, עיין בשו"ת מעשה חושב ח"ה סי' י"ג, וח"ו סי' י' אות א'.

שימוש במיקרוגל חלבי למאכלי פרוה

לכב' הרבנים הגאונים רבני המכון שליט"א

יש לנו בבית מיקרוגל, שאנו משתמשים בו תמיד לחימום מאכלים חלביים (פיצות, פשטידות חלביות וכדו') או לחימום מאכלי פרוה.

בימים הקרובים, אנו עורכים בביתנו שמחה משפחתית מצומצמת, שבמהלכה נצטרך כנראה לחמם מידי פעם תוספות פרוה להגשה עם המנה הבשרית, ומסתבר שהמיקרוגל הבשרי הרגיל שלנו לא יעמוד בעומס.

האם יש אפשרות להשתמש גם במיקרוגל החלבי, לחימום מאכלי פרוה, שיוגשו אח"כ עם המנות הבשריות.

התשובה חשובה לנו מאד בדחיפות.

תודה רבה לכם.

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה!

ניתן לעשות זאת בשלושת התנאים הבאים:

1. להקפיד שדפנות המיקרוגל וקרקעיתו יהיו נקיים לחלוטין מכל שיירי אוכל בעין ושומנים וכדו'.

2. שהוא לא יהיה בן יומו, כלומר שלא חיממו בו מאכלים חלביים ב-24 השעות האחרונות.

3. שיחממו את מאכלי הפרוה, המיועדים לסעודה הבשרית, בתוך מכלי פלסטיק סגורים.

במידה ותקפידו על שלושת התנאים הנ"ל, ניתן יהיה לעשות כן לכתחילה לכל הדעות, ולהשתמש אח"כ עם מאכלי הפרוה גם בסעודה הבשרית.

בברכה מרובה

ניתוק מכשיר רפואי בשבת לחולה

לכבוד רבני המכון שיחי'

אנחנו נמצאים בבית חולים בשבת והבת שלנו בת 11 צריכה להיות מחוברת למכשיר

שנותן תרופה דרך IV.

אם מוציאים את המכשיר

מהחשמל, הסוללה עובדת

כשעה. האם מותר לנו

להוציא את המכשיר

על משמר ההלכה

מזגנים

מזגן לעומת מקרר

בשבתות של ימי הקיץ הלוהטים קיימת בעיה נפוצה ביותר, של השפעת האדם על פעילות המזגנים, הן כתוצאה מפתחת דלתות או חלונות והן כתוצאה מעצם הימצאותו והפרשת החום מגופו.

קצב התפשטות המזגנים בכל בית פרטי, בכל בית מדרש ומקום ציבורי, כך הולכת הבעיה ומחמירה.

כמובן, שבעיה דומה קיימת גם בימות החורף, עקב השפעת האדם על פעילות החימום של המזגנים.

במקביל, ככל שהמזגן הוא פחות מרכזי, ממוקם במקום קטן יותר ומשרת מספר אנשים מצומצם יותר, כך מחריפה הבעיה יותר, כפי שיוסבר בהמשך.

בנוגע לפתיחת מקררים בשבת ישנה מודעות גבוהה בציבור החרדים לדבר ד' כי תיתכן בכך בעיה, בשל השפעת הפתיחה על התרמוסטט שמפעיל את המדחס והמנוע.

בשל כך, אף שיש מגדולי הפוסקים שהתירו בעבר לפתוח את המקרר ללא הגבלה (כדעת מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, שהתבררה בהרחבה בספרו 'מנחת שלמה', סי' י) כמעט וניתן לומר כי בימינו פשט הדבר לחומרא, וברוב בתי ישראל החרדים לדבר ד' ולקדושת השבת מצויים מקררים בעלי פיקוד שבת, שבהעברתם מערב שבת למצב 'שבת' הם מתחילים לפעול ללא השפעה על המדחס, כך שמותר לפתחם ולסוגרם במשך כל השבת ללא כל הגבלה.

זאת, גם בשל בעיות נוספות שנוספו במקררים במהלך השנים (כגון מערכת הפשרה אוטומטית, מאוורר לפיזור הקור, נורות, צגים והתראות שונות, וכן חיישנים דיגיטליים מסוגים שונים, ועוד), שלא היו קיימות בעבר, וגם המתירים לא התייחסו אליהן כמובן.

אף קודם להימצאות פתרונות התקני השבת, נהגו רבים וטובים להחמיר בזאת, ולהקפיד לפתוח את המקרר רק בעודו פועל.

יש שהחמירו יותר, והתקינו לצורך השימוש בשבת שעון מיוחד, המנתק את המקרר מזרם החשמל מידי זמן מסוים, כדי לאפשר באותה השעה את פתיחת וסגירת הדלת ללא כל חשש.

אמנם בנוגע למזגנים, לא מצוי מי שנזהר שלא לפתוח דלת או חלון של חדר או של בית שמופעל בו מזגן, למרות שפתיחת הדלת או החלון מזרימה לשם אויר חם ומשפיעה על התרמוסטט המפעיל את המזגן, נוסף על ההשפעה הישירה והרצופה על התרמוסטט כתוצאה מעצם הימצאות האדם במקום, מחמת הפרשת החום מגופו המשפיעה על פעילות המזגן. לדעתו של הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, ראש המכון המדעי

טכנולוגי להלכה ביוכל השנים האחרונות (בספרו שו"ת 'מעשה חושב' ח"א, סייד) יתכן בהחלט כי השפעתו של האדם על התרמוסטט שבמזגנים חמורה יותר מבחינה הלכתית מאשר השפעתו על התרמוסטט שבמקררים.

הנימוקים לדעתו הם, כי בעוד שלגבי מקרר נוכל לצרף גם את ההיתר של 'פסיק רישיה דלא ניחא ליה', כי עצם כניסת האוויר החם למקרר אינה לרצונו של האדם, לא נוכל לטעון כך כלפי מזגן, שכן הפרשת החום מגופו של האדם באופן תדיר, אינה למורת רוחו, ואדרבה הוא מעוניין בכך כדי לצנן את החום.

עוד אחרת, במקרר, גם אם מתרחשת הפעלה מחדש של מנוע הקירור, הרי בדרך כלל אינה נגרמת מ'כח ראשון', אלא כתוצאה מהאוויר החם הנכנס בגל השני והלאה, שאפשר לדונו כגרמא. שונה לגמרי הוא מזגן, בו כל העת מופרש מהאדם חום גוף, אשר משפיע ישירות על תרמוסטט המזגן.

מזגני אינורטר

בשנים האחרונות פרץ לשוק המזגנים מוצר חדש, הקרוי 'מזגן אינורטר'.

מזגנים אלו פועלים באמצעות מנוע מסוג שונה (מנוע הפועל באמצעות 'זרם ישר' - DC לעומת מזגנים עיליים שגרתיים בהם המנוע פועל באמצעות 'זרם חילופין' - AC), כשעיקר השוני בין מזגנים אלו למזגנים הסטנדרטיים (העיליים והמרכזיים, ראה להלן) הוא, שבעוד שבמזגנים השגרתיים התרמוסטט מכבה ומפעיל את המדחס חליפות, בכדי לשמור על רמת הקירור הנדרשת שנקבעה מראש (בטווח של מעלה עד שלוש מעלות צלזיוס, בהתאם לסוג המזגן ואיכות הרגשים), במזגני האינורטר, לעומת זאת, כמעט ואין ניתוקים או חיבורים על ידי התרמוסטט, כאשר ויסות רמת הקירור מתבצע על-ידי הנמכת והגברת עוצמת התפוקה, באמצעות שינוי מהירות סיבובי המדחס.

מדרישות וחקירות של המכון נמצא, כי חומרת השימוש במזגני אינורטר בשבת - מבחינת השפעת האדם על המזגן - אינה עולה על בעיית השימוש בשבת במזגנים רגילים, וכל ההיתרים שנאמרו ביחס לשימוש במזגנים רגילים¹, תקפים גם לגבי מזגני אינורטר. נוסף על כך, במזגני אינורטר ההשפעה היא רק על הנמכת והגבהת העוצמה, לעומת מזגנים רגילים שבהם ההשפעה היא על חיבורים וניתוקים, כלומר הפעלת המדחס וכיבוי, דבר חמור יותר מבחינה הלכתית.

יחד עם זאת, חשוב לציין, לאידך גיסא, כי כיום רוב פיקודי המזגנים - הן מזגנים רגילים והן מזגני אינורטר - הפכו להיות דיגיטליים. ה'רגשים' המותקנים בהם הם 'חכמים' יותר, מדויקים יותר ותגובתם היא מהירה יותר, כך שגם השפעת האדם עליהם היא מהירה יותר וקרובה יותר ל'פסיק רישיה'. אך, כאמור, בעיה זו איננה מיוחדת למזגני אינורטר דוקא, אלא קיימת בכל סוגי המזגנים החדשים המיוצרים כיום.

מזגנים מיני מרכזיים

המזגנים הנפוצים בדירות מגורים הינם מזגנים מיני מרכזיים (להוציא ממזגנים מרכזיים המשמשים בעיקר למוסדות ומרכזים גדולים מאוד). דרך פעולתם הטכנולוגית של מזגנים אלו זהה למזגנים הרגילים ('עיליים'), אך אופן פיזור האוויר שלהם שונה. בעוד שבמזגנים העיליים, קיימת בכל חדר יחידה עצמאית המסחררת את האוויר שבחדר במנגנון הקירור, במזגנים המיני מרכזיים מותקנת סוללת הקירור (המאייד) במיקום מרכזי בדירה, וממנה יוצאים צינורות אוויר מבודדים לעבר כל חדר וחדר.

סחרור האוויר מתבצע על ידי שאיבת אוויר אל הסוללה שבמרכז הבית, כשהאוויר זורם דרך המעברים החופשיים, או באמצעות צינורות שאיבת אוויר מיוחדים בכל חדר כפי המצוי במזגנים המיני מרכזיים המשוכללים יותר.

ההתייחסות ההלכתית למזגנים אלו זהה לזו של המזגנים ה'עיליים', מלבד העובדה שבמזגנים אלו השפעת האדם על הפעלת וכיבוי המדחס (או על הגברת והנמכת מספר סיבובי המנוע במזגני אינורטר) רחוקה מעט יותר, היות ומזגנים אלו פועלים לפי הנתונים המתקבלים מהמוצע של כלל הבית ולא רק של החדר בו שוהה האדם. במזגנים המיני מרכזיים המתקדמים יותר, בהם קיימת מערכת בקרת טמפרטורה לכל חדר, השפעת האדם על החדר בו הוא שוהה ישירה יותר, היות והוא מפעיל את המנוע אשר פותח וסוגר את תריס המחסום ('דאמפר') הפרטי של אותו החדר, זאת בנוסף להשפעה שיש לפעולה זו על קצב חילוף האוויר בשאר הבית, כשהמשמעות היא שהתרמוסטט של היחידה המרכזית ידליק או יכבה (ובאינורטר, יגביר או ינמיך) מוקדם יותר או מאוחר יותר את המדחס.

עוצמת מאוורר אוטומטית (FAN AUTO)

בכל יחידה פנימית של מזגן קבוע מאוורר, שתפקידו לסחרר את האוויר שבחדר על סוללת הגז (היא גוף הקירור/החימום),

1. ראה: בס' 'ארחות שבת' ח"ג (פכ"ו הע' כב), ובס' 'מאור השבת' ח"ד (ס' יד, הע' נו)

ובכך להביא לשינוי הטמפרטורה באוויר.

יצרני המזגנים נוהגים לקבוע 3 או 4 דרגות עוצמה שונות למאוורר זה + דרגת "אוטומט" (auto).

הבדלי הדרגות מיועדים לפיזור מהיר יותר של האוויר הקר/החם בכל פינות החדר, כאשר לאחר התקרבות או הגעה לטמפרטורה הרצויה מעבירים את המפוח לדרגה נמוכה יותר, לשם נוחות והפחתת רעש. בחדרים גדולים, שם נדרש פיזור אוויר מרבי, מפעילים בדרך כלל את המזגן בקביעות על מצב המפוח המקסימאלי.

מצב ה"אוטומט" מבצע את המעברים באופן עצמאי. בהפעלת המזגן, כשטמפרטורת החדר רחוקה מהמבוקש, המפוח יפעל בעוצמה החזקה. בהמשך, כשהטמפרטורה תתקרב לכ-2 מעלות מהמבוקש, תרד עוצמת המפוח לדרגה האמצעית, ובעת שטמפרטורת החדר תתקרב כדי 1 מעלה למבוקש, תעמוד העוצמה על הדרגה הנמוכה. (הקביעה המדוייקת של רמת הטמפרטורה ומעברים בעוצמת המפוח משתנה ממזגן למזגן, אך העיקרון זהה בכולם).

מכאן ואילך, יעלה המזגן את עוצמת המפוח כאשר יתרחש שינוי טמפרטורה גדול יותר מאשר הטווח הגורם להפעלת המדחס, מצב שיתכן בעקבות פתיחת דלת או חלון אשר משנות את טמפרטורת החדר באופן קיצוני ופתאומי.

חשוב להדגיש, כי פונקציה זו קיימת בכל סוגי המזגנים. מבדיקות של מהנדסי המכון עלה, שרגישות ומהירות התגובה של המפוח בפונקציה זו במזגנים רבים הינה גבוהה יותר מאשר מהירות ועוצמת תגובת המזגן במזגני אינוורטר.

בבדיקות מקצועיות שנערכו במעבדת המכון עלה, כי משתנים רבים משפיעים על מהירות ועוצמת התגובה, כמו בהשפעה על הדלקתו וכיבוי של המדחס במזגנים הרגילים או בהגברתו והחלשתו במזגני אינוורטר, ובהם: מיקום המזגן ביחס לגורם החום/הקור, איכות ורגישות החיישנים שכלל שהם חדשים יותר, ערוכים הם לקלוט שינויי טמפרטורה עדינים יותר, לרבות במזגנים רגילים, שאינם פועלים בשיטת אינוורטר, שם יצרני המזגנים משתדלים לצמצם ולהקטין את טווח שינויי הטמפרטורה בהם המזגן יידלק ויכבה, או במילים אחרות, הם מעלים את מידת הרגישות של חיישני הטמפרטורה ומוסיפים יותר כיבויים והדלקות בכל שעה, כאשר ההבדלים בין המזגנים הרגילים למזגני האינוורטר, מבחינת הרגישות הולכים ומצטמצמים, לעומת זאת, ככל שהמזגן מתיישן הוא עשוי להיות פחות רגיש והטווח גדל, וכן הלאה.

בעיית השפעה זו מקבלת מענה מושלם בהתקני השבת המהודרים של המכון למזגנים, המובנים בהם מראש, כמפורט בהמשך.

עיניות וגלאי אינפרא-אדום

למרות שכאמור ישנה עדיפות מסוימת למזגני האינוורטר על פני המזגנים הרגילים, מצד חשש ההשפעה על הדלקת וכיבוי המנוע. חשוב לציין כי מכשול אחר עלול להימצא בהם, 'עיניות' או 'גלאי אינפרא-אדום'.

העיניות והגלאים עשויים אמנם להיות גם במזגנים סטנדרטיים, אך לרוב, מפאת עלויות הפיתוח וההתקנה שלהם, הימצאותם במזגני אינוורטר שכיחה יותר.

העיניות או הגלאים מחוברים לפיקוד הראשי של המזגנים, כשתפקידם לשדר אודות הימצאות אדם בחדר, בכדי לכבות את המזגן בצאתו ולהפעילו שוב עם כניסתו, וגם בכדי לכוון את פיזור האוויר וכיוון התריסים לכיוון מיקום האדם השווה בחדר, או להיפך, לכיוון ההפוך, בהתאם לתכנות המזגן מראש.

בדרך כלל, אין אפשרות לנטרל את פעולתם באופן עצמאי מערב שבת על-ידי המשתמש עצמו, מה שגורם לבעיה חמורה בכניסה, יציאה, או שהות בבית בו מופעל מזגן מדגם שכזה.

באם אכן ניתן לנטרלם לחלוטין, באמצעות טכנאי מוסמך, ניתן כמובן להתיר את השימוש בהם. אך יש לוודא כי אכן העיניות והגלאים נטרלו לחלוטין.

פתרון אחר הוא לכסות ולהסתיר את העיניות בנייר אלומיניום. יש לבדוק בימות החול שנייר ההסתרה מסתיר היטב ומכסה לחלוטין את שדה הראייה של העיניות או הגלאים, והם מנוטרלים ואינם 'מגיבים' כלל בעודם מכוסים.

פתרונות מאולתרים

בקשר לבעיית השפעת חום גופו של אדם, או השפעת אויר חם החודר לחדר, על המזגן, ישנן מספר עצות שונות ומגוונות, אך בלתי מושלמות.

אחת העצות היא, להפעיל את המזגן במידת הטמפרטורה הנמוכה ביותר המתאפשרת, כך שהוא "יאלץ" ממילא לפעול ללא הפוגה גם ללא השפעה חיצונית על התרמוסטט. אך כמובן שבמצב זה עלול לשרור בחדר קור עז כל כך שלא יאפשר שהיה בו. מה גם שלא בכל מצב נפתרות הבעיות באופן מוחלט. מלבד זאת, בחימום, פתרון זה כמעט ואיננו מעשי. לחילופין, ניתן להגיע לתוצאה דומה, באמצעות השארת חלון או דלת פתוחים במשך כל השבת, אשר יזרימו כל העת אויר חם ולח פנימה ו"יאלצו" את המזגן לפעול ללא הפוגה. במקרה זה החיסרון הוא להיפך, שהמזגן לא יוכל למלא את תפקידו כהלכה ולקרר את החדר. בנוסף, גם במקרה זה השפעת המשתמש אינה נשללת לחלוטין.

עצה נוספת היא, התקנת שעון שבת - טיימר, שיפעיל את המזגן לסירוגין בכל רבע שעה, וינתק אותו לאחר מכן לרבע שעה, וחוזר חלילה, בדומה לשעונים מסוג זה המורכבים על מקררים. החסרונות שבהצעה זו ברורות מאליהן, והן משלבות את החסרונות של שתי ההצעות הקודמות גם יחד. במצב זה, שבו המזגן אינו פועל בהתאם להשפעת התרמוסטט, ייווצרו מצבים שבהם לעתים ישרור בחדר קור או חום עז, הרבה מעבר לדרוש, ולעתים לא יצליח המזגן להתגבר על חום החדר והלחות השוררת בו בקיץ, או על הקור השורר בו בחורף, נוסף על השחיקה המהירה שתגרום למזגן כתוצאה מהפעלתו בדרך זו.

פונקציית "איי-פיל" (IFELL)

היו שרצו ליישם כפתרון את מצב ה"איי-פיל" שבשלט המזגן. מצב זה מנטרל את ה'רגש' הקבוע במזגן עצמו, כשבמקומו ה'רגש' הקבוע בשלט הוא זה שמאותת לפיקוד המזגן על המעלות הרצויות. מטרתה המקורית של תכונה זו היא, לקבוע את הטמפרטורה המבוקשת בהתאם למיקומו של השלט, השונה לעיתים מרמת הטמפרטורה במיקומו של המזגן עצמו.

הפתרון אפוא - כך סברו - להעביר את המזגן למצב איי-פיל ולהטמין את השלט במקום מבודד מחוץ לחדר בו שוהים האנשים, כך לא יושפעו ה'רגש' ובעקבותיו פיקוד המזגן מחום גופם של האנשים השוהים בחדר ולא מפתיעות דלתות וחלונות, כאשר המזגן פועל בהתאם לטמפרטורת מקום השלט, מבלי להיות מושפע כלל משינויי הטמפרטורה בחדר עצמו.

דא עקא, בדיקה של מהנדסי המכון המדעי טכנולוגי להלכה העלתה כי אין בפתרון זה ממש. נמצא, כי כעבור סך דקות מסוים, משקלט פיקוד המזגן שה'רגש' שבשלט אינו משדר את עוצמת הקור המורגשת, מתבטלת אוטומטית פונקציית ה"איי-פיל" וה'רגש' שבמזגן שב להשפיע ולשדר את רמת הקור והחום שבחדר.

הידורו של המכון המדעי טכנולוגי להלכה

המכון המדעי טכנולוגי להלכה, על רבניו וצוות מהנדסיו, שקד על המלאכה תקופה ארוכה, והצליח למצוא פתרון מהודר של פיקוד שבת, העונה על כל החששות הקיימים הן במזגנים רגילים והן במזגני אינוורטר.

פיקוד השבת המהודר של המכון, המובנה מראש בתוך המזגן, מנטרל את ה'מוח' של המזגן המווסת את רמת תפוקת הקירור והחימום לפי שידורי ה'רגש', ובכך למעשה מתיירתת פעולתו של ה'רגש'.

פעולת המנוע ותפוקת הקור והחום מתבצעים בהתאם לטיימר, הקובע מראש לוח זמנים, במספר אפשרויות לבחירה

של הטמפרטורה הרצויה, בהתאם למזג האוויר הצפוי, מספר האנשים במקום וכל יתר הנתונים העלולים להשפיע על הטמפרטורה הצפויה.

כך נמצא, כי אין לאדם השווה בחדר ומפריש חום מגופו, או פותח דלת או חלון, כל השפעה על עוצמת תפוקת המזגן.

כמוכן גם, שבכל דגמי המזגנים בהם מותקן פיקוד השבת של המכון, לא קיימים כל עיניות או גלאי אינפרא אדום.

יצוין, כי למרות שמעיקר הדין היה מקום להתיר להשתמש בכל מזגן בשבת גם ללא התקנת פיקוד השבת, בתנאי שלא מותקנים בו עיניות או גלאי אינפרא-אדום, כאמור לעיל, בכל זאת התקנת פיקוד השבת הינה ללא ספק הידור הלכתי ראוי ורצוי.

הנוסח אותו קבע-טבע ראש המכון, הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, לאישורים ההלכתיים לפיקודי השבת המהודרים של המכון, למזגנים הוא: "ויש מעלה הלכתית למהדרין להשתמש במזגנים אלו בשבתות ובחגים".

נכון להיום, פיקוד שבת מהדרין זה מיושם כבר על-ידי שתי חברות ענק בעשרות רבות של דגמי מזגנים, כשחברות מובילות נוספות מתעניינות גם הן בכך ומבקשות הכוונה כיצד לייצר פיקוד שבת מהדרין למזגניהם.

חשוב לציין, כי כמו בכל התקני המכון המהודרים המיועדים לשימוש בשבת, גם כאן ההתקן מיוצר ומותקן באופן אינטגרלי מובנה מראש (בחלק מדגמי המזגנים המאושרים מותקנים כבר התקני השבת מלכתחילה בתוך המזגנים ובחלק אחר יש לדרוש זאת בהזמנה מראש) על-ידי יצרן המזגן ולא על-ידי המכון גם לא בהתערבות של גורם חיצוני אחר, כך שאיכותו הגבוהה של המזגן אינה נפגעת כלל מהתערבות של 'מח' דיגיטלי חדש העלול לפגוע בתפקודו.

להלן, בעמודים האחרונים של העלון, מתפרסמת רשימה מדוייקת ועדכנית של דגמי המזגנים עם פיקוד שבת באישור המכון, כאשר ליד כל אחד מהם מצוין אם הוא יש צורך להזמין מראש או שהוא מותקן במזגן בכל מקרה. ההוראות המדוייקות להעברת המזגן למצב 'שבת' ובחירת האפשרות הרצויה מופיעות באישור ההלכתי ובהוראות ההפעלה המצורפים לכל מזגן שבאישור המכון.

"מולטי-אינוורטר" - רב מאייד

במקרים רבים, בעיקר מחוסר מקום להתקנת מספר רב של מנועים, מתקני המזגנים מספקים מערכת 'מולטי-אינוורטר', או בשם האחר - 'רב מאייד'.

מערכת ה'מולטי' משתמשת במנוע חיצוני אחד מרכזי למספר רב של יחידות מיזוג פנימיים, כשעוצמת המנוע משתנית לפי כמות המזגנים המופעלים.

בישיבות הצוות של מהנדסי המכון עם מהנדסי חברות המזגנים השונות, שנועדו לתכנן ולפתח פיקוד המהדרין המיוחד למערכות המולטי אינוורטר, התגלה קושי ליישם את פיקוד המהדרין במערכות אלו, מחמת הבדלי הקיצון בתפוקה הנדרשת מהמנוע.

לצורך כך, הגו מהנדסי המכון פיתוח מיוחד המוטמע בפיקוד המהדרין

של מערכות ה'מולטי אינוורטר' בלבד, על פיו פיקוד מהדרין של המכון יוכל לפעול רק מהפעלת אחוז מסוים ומעלה מיכולות המנוע, כלומר, באופן בו פועל מזגן אחד שולי בעל הספק כוח נמוך, לא תיתכן הפעלת פיקוד השבת.

בהוראות פיקוד השבת של המכון למערכות 'מולטי', מודגשת ההוראה כיצד להפעיל את פיקוד השבת במערכת זו.

באספקלריה של תורה

מאוצרותיו של הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל

במסגרת הכתבים המרובים בכל מקצועות התורה, שהשאיר אחריו ברכה, מורנו ורבנו הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, ראש המכון במשך כיוכל שנים, ישנם גם כתבים רבים בענייני דרוש ואגדה, משולבים בהלכה, על פרשיות התורה ועל ענייני המועדים. חלקם הגדול נאמרו על ידו בתוקף תפקידו כרב בית הכנסת "זכרון בתיה" בשכונת מקור ברוך בירושלים, כשמהם, דברי תורה שהגיד במקהלות לעת סעודה שלישית, ומהם דרשות שהיה משמיע בשבתות ובמועדים ובהזדמנויות מיוחדות.

בני משפחתו שוקדים עתה על מלאכת עריכת הכתבים, ולקראת יום השנה הראשון מתעתדים בעז"ה להוציאם לאור עולם עלי ספר, בשמו יקבנו "מחנה לוי".

במסגרת זו נדלה מעט פנינים נבחרים מתוך דברי התורה שנערכו.

לחג השבועות

טעם נפלא לאכילת מאכלי חלב ודבש [וביצים]

(והנה בדברי החק יעקב לא נתפרש לאיזה דבש כוונתו, אי כוונתו לדבש דכתיב בקרא, דהיינו דבש תמרים, ולפי זה היה אפשר לומר טעם אחר בזה שזהו רמז לביכורים שזהו יום האחרון להבאת ביכורים, או לדבש דבורים, אמנם המנהג הוא לאכול מאכלים מדבש דבורים)

דלכאורה, אף דבש דבורים שייך בו האיסור של היוצא מן האסור - אסור.

הנה, מצאנו מחלוקת בגמ' בטעם היתר דבש דבורים באכילה, דאיתא שם בסוגיא (בבכורות דף ז.ז.): "בעו מינה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו וכו', מאי מגופיה קא מימצצי ואסירי או דילמא מיא עול מיא נפוק והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא? א"ל

רב ששת תניתוה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור, מטמא לא קאמר אלא מן הטמא והני נמי מינא דטמא הוא וכו'. מיתבי, מפני מה אמרו דבש דבורים מותר, מפני שמכניסות אותו לגופן ואין ממצות אותו מגופן?

הוא דאמר כר' יעקב, דאמר דובשא רחמנא שרייה, דתניא ר' יעקב אומר, אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף, זה אתה אוכל ואי אתה אוכל שרץ העוף טמא,

שרץ העוף בהדיא כתיב? אלא שרץ עוף טמא אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל מה שערף טמא משריץ, ואיזה זה, זה דבש דבורים, ע"כ.

בנוסף, מבארת שם הגמרא דשיטת ר' יעקב היא, שהתורה הוצרכה להתירו להדיא, בעקבות הדין של ה'יוצא מן האסור'.

נמצא אם כן לשיטתו, הרי לנו טעמא רבה לאכול מאכלי דבש בשבועות, וכאותו טעם שאמרנו במאכלי חלב!

טעם מחודש לאכילת מאכל העשוי מביצים

אם נמשיך על דרך זו, ימצא לנו כי יש מקום לנהוג לאכול אף ביצים בחג השבועות, שהרי ביצים, בעצמותם הם אבר מן החי, וצריכים היו ליאסר לבני נח, כדיעוין בתוס' בחולין (דף סד. ד"ה שאם) שהביאו מקור להיתר ביצים באכילה משלוח הקן.

אכילת חלב ודבש בשבועות ומקצת טעמים

כתב הרמ"א (ס' תצ"ד ס"ג): "ונוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות".

נוסף על הטעם שכתב שם הרמ"א (זכר לשתי הלחם, עיי"ש) הובאו טעמים נוספים.

בחק יעקב (שם סק"ט) בשם הכל-בו (ס' נב) שהתורה נמשלה לחלב ולדבש, על פי הכתוב (שה"ש ד, יא): "דבש וחלב תחת לשונך", וכתב שיש שנהגו משום כך לאכול גם דבש בשבועות, ולעשות עוגות דבש.

טעם אחר הובא, (יעוין במשנ"ב שם סקי"ב בשם גדול אחד, ובספר תולדות יצחק להרה"ק רבי יצחק מנעשכ"ז ז"ע כתבו בשם הגה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע) משום שנאסרו במתן תורה בנחירה, והצטוו על השחיטה, ולשחוט היה אסור, שהרי הכל מודים בשבת ניתנה תורה לישראל, ונתר להם לאכול רק מאכלי חלב.

חלב היה צריך להיות אסור אלא שהותר

ונראה לומר טעם חדש, עפ"י דברי הגמ' בבכורות (דף ו:): שחלב צריך היה להיות אסור באכילה מן התורה, משום שהוא יוצא מן החי וכל היוצא מן האסור אסור, או משום שדם הוא ונעכר ונעשה חלב, ומביאה שם הגמרא מקור לכך שחלב באמת מותר, מהפסוק "ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג, ח).

והנה, לטעם שחלב הוא יוצא מן החי, וזאת הסיבה שהיה אמור להיות אסור באכילה, מסתבר שבאמת חלב היה אסור באכילה עד שניתנה תורה, ככל אבר מן החי שנאסר לבני נח, ודווקא בזמן מתן תורה הותר.

וממילא יש לפרש דאדרבה, דווקא משום כך הונהג לאכול בשבועות מאכלי חלב, שהרי הם היו אסורים עד אז והותרו להם בשעת מתן תורה! (וראה גם בטעמי המנהגים בשם ח"א, וכן מטו משמיה דהגה"ק מקאצק ז"ע).

דבש דבורים גם היה צריך להיות אסור לכאורה

לפי דרך זו נקבל גם טעם נאה למנהג אכילת עוגות דבש שהביא החק יעקב.

אם כן יש להמליץ על המנהג לאכול מאכל הקרוי "בלינצ'עס" שנעשה מביצים.

מקשה מביקור המלאכים כערביים אצל אברהם אבינו

אלא שקשה על מהלך זה, ממה שמצאנו אצל אברהם אבינו שנתן למלאכים חלב וחמאה, והרי כפי שסבור היה שערביים הם, היה אסור להם לאכול חלב משום אבר מן החי כבני נח?

(וכבר הקשו האחרונים את קושיא זו באופ"א, (יעוין במהרי"ט אלגאזי על הל' בכורות (שם) בשם תוס' חיצונית והכנה"ג, על הסוגיא שם בבכורות) שהאחרונים הקשו מדוע לא הביאה הגמ' הוכחה לכך שחלב מותר באכילה, מאברהם אבינו שקיים כל התורה קודם שניתנה, ואעפ"כ נתן חמאה וחלב למלאכים שנדמו לו כערביים, ואם היה החלב אסור לו באכילה היה עובר על לפני עור).

קושיא זו אינה קשה אלא לטעם שהאיסור הוא משום יוצא מן החי. אמנם, לפי הטעם האחר בגמ' לאסור החלב משום שדם הוא אלא שנעקר, יש לתרץ, על פי שיטת רבנן בסנהדרין (דף נט.). דאין עכו"ם מוזהרים על הדם.

מוכח ממדרשים שאכן הותר אז אכילת חלב

במדרש מובא על הפסוק (שמות לד, כז): "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית בחורב", דמוסב על הכתוב לעיל מיניה (פסוק כו): "לא תבשל גדי בחלב אמו". שבשעה שעלה משה רבינו ע"ה למרום אמרו המלאכים לפני הקב"ה (תהלים ח, ב): "אשר תנה הודך על השמים", אמר להם משה כתוב בתורה "לא תבשל גדי בחלב אמו" ואתם כשירדתם למטה אכלתם בשר וחלב, שנא' (בראשית יח, ח): "ויקח חמאה וחלב", מיד הודו המלאכים להקב"ה ואמרו "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ".

(וכן הובא בשינוי קצת בגמ' בשבת דף פח: פט.).

ובדעת זקנים לבעלי התוס' בפרשת וירא איתא מדרש אחר, שאברהם אבינו קיים כל התורה מקודם שניתנה ואפי' עירובי תבשילין, דהיינו שלא היה אוכל בשר וחלב יחד, אלא אכל קודם חלב ואח"כ בשר, דכתיב בפסוק קודם "ויקח חמאה וחלב", והדר "בן הבקר אשר עשה", והביא שכן פרש"י.

מדברי המדרשים הללו משמע שהותר קודם מתן תורה יוצא מן החי, אף שנצטוו על אבר מן החי, שהרי המדרשים עומדים רק על איסור אכילת בשר וחלב יחדיו, ולא על עצם אכילת החלב.

מבאר אלו מצוות התחדשו לבנ"י במרה ומתרץ לפי"ז,

ומעמיד חזרה את הטעם למאכלי חלב

נראה ליישב עפ"י מה שאחז"ל על הפס' (שמות טו, כה): "שם שם לו חק ומשפט", שנצטוו בעשרה מצוות, ז' דבני נח ועוד ג' מצוות שבהם יש מחלוקת, דבגמ' (סנהדרין דף נח:): איתא דינין שבת וכיבוד אב, ורש"י עה"ת מונה פרה אדומה ומפיק כיבוד אב.

והנה כיון שהיו מצווים כבר בז' מצוות בני נח קודם שנצטוו במרה, דהרי הוי להו לכל הפחות חיובי בני נח, יש לעיין במה נצטוו עתה בז' מצוות יותר ממה שהיו כבר מחוייבים?

ולכאורה נראה להכריח לפי זה שבני נח נצטוו רק על עיקרי המצוות, וכאן במרה נתווספו להם פרטי דינים לז' מצוות אלו, שלא היו כלולים בכלל ז' מצוות בני נח.

ולפי זה יש לומר שבין הפרטים של הז' מצוות שנצטוו עוד במרה, נצטוו גם על היוצא מן החי, וזה הותר להם במתן תורה. ואם כן זהו נמי הטעם לאכילת חלב ודבש (וביצים) בשבועות!

פרשת בהעלותך

יישוב נפלא לחמשה פעמים שנכתב "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו"

ביאור אופני הקושי ויישוב הפסוקים לפי"ז

ולפי זה, יש לבאר שהיו ד' מצבים שבא לרמז עליהם בכתוב "על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו", שב' מצבים היו שהיה המסע להם לטורח, האחד באופן שהיה המסע ארוך וכבר היו עייפים, ואעפ"כ הלכו כיון שהענן לא עמד, והשני כשעמד הענן לאחר מסעם, ותיכף חזר ונעלה שוב שזהו גם טורח גדול לחזור למסע מיד.

ועוד היו ב' מצבים שהייתה החניה להם לטורח, האחד כאשר החניה הייתה ארוכה ביותר, והשני כשנעלה הענן ויצאו למסע וארזו עגלותיהם וחבילותיהם, ותיכף חזר ועמד הענן, שזהו גם טורח גדול לחזור ולחנות.

ועוד יתבארו לפי זה דקדוקי הפסוקים היטב, דהנה מצינו ב' פעמים דכתיב "על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו", וב' פעמים אחרים בהם כתיב "על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו", שבב' פעמים הקדים את המסע ובב' פעמים הקדים את החניה. ולמה שנתבאר יובן היטב, שרצה לומר שלעולם היה שווה אצלם המצב של החניה כהמצב של מסע, בין כשהיה להם המסע לטורח וחפצם היה לחנות, ובין כשהייתה להם החניה לטורח וחפצם היה לנסוע.

"על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו כל ימי אשר ישכון הענן על המשכן יחנו... על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו" (ט, יח, כג)

מדוע כפל הפסוק? ויישוב הרמב"ן והאור"ח

הנה מצינו שהוזכר ה' פעמים את הענן שעל פי ד' יסעו ועל פי ד' יחנו, ויש לעיין מדוע הוצרך הכתוב לכפול הדבר כל כך?

וכבר עמדו על זה הרמב"ן והאור החיים הק', ופירשו שבא הכתוב לספר את שבחן של בני ישראל, שבין החניות ובין הנסיעות היו על פי ה', גם כאשר היה להם טורח בדבר.

שכן, פעמים הייתה הנסיעה טורח גדול, כגון שנסעו זמן רב ועמד הענן לאחר זמן, ותיכף נעלה שוב כשלא היה בהם כוח, ואעפ"כ עשו כצווי ה', וגדולה מזו באופן שלאחר שעמד הענן כבר נשתהה יום שלם, ובינתיים פרקו כבר את העגלות ומשאם, ותיכף בסוף היום נעלה הענן שזהו טורח גדול וכפול מהראשון, ואף בזה לימד שבחן שעשו כצווי ה'. וכן פעמים שהיו במקום שהייתה החניה להם לטורח, כל זה נרמז בכלל הכתובים, יעוין ברמב"ן ובאור החיים הנ"ל.

מדוע נכתבה הפעם החמישית?

אמנם, כתיב בפסוק פעם נוספת "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו", ויש לעיין מדוע נכתב עוד פעם, וכן צריך ביאור מדוע נכתב בזה קודם יחנו ואח"כ יסעו.

והנה איתא בירושלמי (פ"ז ה"ב) על מלאכת בונה מל"ט מלאכות שבת שהיה במשכן בהקמת המשכן, שהיו מקימין את המשכן בכל חניה וחניה, ומקשינן שם דהוי בנין לשעה ואם כן לא שמייה בנין, ותריץ ע"ז שם בגמ': "א"ר יוסי מכיוון שהיו חונים ונוסעים עפ"י הדיבור כמי שהיא לעולם, א"ר יוסי בי רבי בון מכיוון שהבטיחן הקב"ה שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה הדא אמרה בנין לשעה בנין". ומבואר שנחלקו אמוראי התם בירושלמי אי התם נחשב בנין לשעה ומוכח מינה ששמייה בנין, או דלמא כיון שפרקוהו עפ"י ציווי ה' הו"ל בנין קבוע.

מחלוקת הנודע ביהודה והחתם סופר בעניין בנין לשעה

והנה הנודע ביהודה (מהדו"ת סי' ל') אסר את סגירת הפארסא"ל (מטריה) משום סותר, והביא מקור לזה מדברי הירושלמי הנ"ל שבנין לשעה נחשב כבנין.

אכן החתם סופר (בשו"ת או"ח סי' ע"ב) השיג על דבריו והוכיח כן בשיטת הבבלי, דדנה הגמ' במו"ק (דף ט.) בהא דחנכת הבית שעשו בימי שלמה דחה את יוה"כ, ואיתא בגמ' דהוכחתם הווה מקרבנות הנשיאים שהקריבו י"ב ימים, ובכללן היה שבת ודחו בקרבנותיהם את השבת. והקשה החת"ס מדוע לא למדו מכל שבעת ימי המילואים שהיה משה בונה ומפרק והתם היה ע"מ לבנות במקומו ובכללן היה שבת. ובהכרח ששיטת הבבלי שכיון שהיה בנין לשעה ל"ח בנין.

ועוד הוכיח בראשית דבריו מהא דאיתא בשבת (דף לא:): לגבי סותר דאמרינן שם שאין נאסר אלא ע"מ לבנות במקומו, ויעוי"ש בתוס' בטעמא דמילתא שצריך שיהיה תיקון בהאי סתירה, ומקשי' עלה התם דהא מלאכת סתירה שהיה במשכן דמהתם ילפינן, לא הוי הסתירה ע"מ לבנות במקומו אלא במקום אחר לאחר הנסיעה והחניה, ומתריצ' בגמ' שכיון שעפ"י ה' יסעו ועפ"י ה' יחנו א"כ כמקומו דמי. והנה לא דחינן בגמ' דכיון שהבטיחן ליכנס לארץ כשלא במקומו הוי, כדדחי בירושלמי, מוכח מינה דהבבלי חולק עם סברת הירושלמי דדחי מצד סברא זו.

דן בדברי החתם סופר

ולכאורה יש לבאר בדברי החת"ס, שנקט החת"ס דנחלקו הנה תרי אמוראי בירושלמי, אם מה שהבטיחן ליכנס לארץ מחשיב לה בנין שעה או לא, ומאן דאמר דעצם ההבטחה ליכנס לארץ אינה מפקיעה מידי בנין שעה, ס"ל שכיון שעפ"י ה' יחנו א"כ מה שנעשה בציווי ה' מחשיב את הבנין כבנין לעולם, וה"נ הוי חשיבות לעצם הסתירה, שאם הסתירה נעשית ע"מ לבנות שלא במקומו, חשיב מכח ציווי ה' כנעשה ע"מ לבנות במקומו.

אלא שצ"ע לפי"ז דאם כנים הדברים שמצד שנעשה בציווי ה', יש למלאכה חשיבות אע"פ שנעשתה ע"מ לחזור ולעשותה שלא במקומה, א"כ שוב אין לנו לדמות לכך כל מלאכה שנעשית סתם בידי אדם בלא ציווי, אם נעשתה ע"מ לחזור ולעשותה שלא במקומה, וביותר ילה"ק

דא"כ היאך כלל ילפינן ל"ט מלאכות שבת ממלאכות שהיו במשכן שהיו חשובות מטעם דעפ"י ה'.

ואשר נראה לבאר בדברי הירושלמי, דמ"ד דמשום שעפ"י ה' יסעו חשיב כבנין גמור, כיון שבשעת הבניה לא ידעו שזה לשעה משום שעפ"י ה' יסעו, ויתכן שהענין לא יעלה כלל, נמצא שאין זה לשעה אלא לעולם, וע"ז דחי בירושלמי שכיון שהבטיחן ליכנס לארץ בוודאי שיחזור ויעלה הענין, וכבנין לשעה דמי.

אמנם בבבלי דשבת הנ"ל, דאיירי בסותר ע"מ לבנות במקומו, אמרינן דכיון שעפ"י ה' יחנו וגו', והיה יתכן שיחזור תיכף הענין ויעמוד במקומו שוב, ומכח זה תהיה הסתירה שפיר ע"מ לבנות במקומו. והנה בזה לא יתכן לדחות דכיון שהבטיחן ליכנס לארץ יחשב כסותר ע"מ לבנות שלא במקומו הוא, דלעולם אפשר שיחזרו ויחנו במקום זה, ואילו ההבטחה תתקיים במסע לאחמ"כ.

אופן הקושי החמישי בחניה אחר חניה

אשר לפי כל האמור ארווחנא, שיתכן מצב חמישי שעפ"י ד' יחנו תיכף לאחר החניה, ותהיה חניה לאחר חניה בלא נסיעה כלל. ויתפרש לפי"ז הא דכתיב פעם נוספת "על פי ד' יחנו ועל פי ד' יסעו", וכתיב יחנו תחילה והדר יסעו, שאף לאחר שכבר נעלה הענין יתכן שיחזרו ויחנו, וכאמור.

בחצרות מצאנו חניה אחר חניה ואתי שפיר

ויש להוסיף על האמור, דמצינו באמת בא' מהמסעות שארע כן שחזר הענין וירד וחנו במקום שנסעו.

דהנה כתיב בסוף הפרשה (שם יב, טז): "והעם לא נסעו עד האסוף מרים", וידועה הקושיא על כך שהרי על פי ה' יסעו ויחנו דווקא, וא"כ מה שייך לומר שהמתינו העם למרים, שנראה שתלוי היה ברצונם.

אלא די"ל עפ"י מש"כ הרשב"ם עה"פ (שם יא, לה): "מקברות התאווה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות", שהעיר על הייתור הלשון שנסעו לחצרות ויהיו בחצרות, שלכאורה מה התוספת שהיו בחצרות, ומתחילה פירש שם שנתעכבו שם עד שמרים נרפאה, והביא ע"ז עוד מדרש אגדה: "בספרי בסוף הפרשה (יב, טז) ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן, וכי שתי חצרות היו שנסעו מזו וחנו בזו, ומסופק לרבותי ונשאלתי עליו בפריש, ופירשתי בדרישה כי זו אנו למדין מתחילת הפרשה שכתוב בה מקברות התאווה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות, ועל פס' זה כתוב בספרי זה היה בשעה שנצטרעה מרים, וסוף דבר חוזר ומסיימו בפס' אחרון של פרשה ואחר נסעו העם מחצרות, וכי שתי חצרות היו וכו', ופס' זה הוא נדרש מדלא כתב מקברות התאווה נסעו העם ויחנו בחצרות, כשאר כל מסעות וחניות שכתוב בהן ויסעו ויחנו, אלא מקברות התאווה נסעו העם חצרות, משמע כי העם נסעו כמו"כ מחצרות ואח"כ ויהיו בחצרות שחזרו לאחוריהם בחצרות, שכשנסע דגל הראשון מחצרות עדיין לא הורד המשכן ולא נסעו הלויים ומשה ואהרן ומרים שהיו עדיין במחנה לוי, קרא להם הקב"ה פתאום ונצטרעה מרים וחזרו לאחוריהם ונאספה מרים מצרעתה לסוף ד', ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן". הרי שבחצרות באמת עקרו לצאת מחצרות וחזרו תיכף וחנו שם עד סוף ד' ימי צרעתה של מרים.

רשימת מזגנים המאושרים ע"י המכון מדעי טכנולוגי להלכה מעודכן לחודש סיון תשע"ט

יבואן	סדרה	מיני מרכזי	עילי	טכנולוגית אינורטר	טכנולוגיה רגילה	פיקוד שבת קיים	פיקוד שבת בהזמנה
אלקטרה	אלקטרה EMD+	✓			✓	✓	
	אלקטרה EMD+ SQ	✓			✓	✓	
	אלקטרה ELD	✓			✓	✓	
	אלקטרה ג'אמייקה	✓			✓	✓	
	אלקטרה ELD אינורטר	✓		✓		✓	
	אלקטרה EMD+ אינורטר	✓		✓		✓	
	אלקטרה ג'אמייקה אינורטר	✓		✓		✓	
	אלקטרה LS אינורטר	✓		✓		✓	
	אלקטרה פלטיניום+ 350T-125 החל ממס"ד 3M72700001	✓		✓		✓	
	קלאסיק+ 35 (Classic +35) החל ממס"ד 3M72713886	✓		✓		✓	
	אלקטרה A 29, 36	✓		✓		✓	
	איירספיד 28 (28 AirSpeed)	✓		✓		✓	
	קולאיר 28 (28 CoolAir)	✓		✓		✓	
	אלקו 1300-3600	✓		✓		✓	
	אלקטרה פלטיניום כל הסדרה	✓		✓		✓	✓
	אלקטרה פלטיניום+ 350T-125 הקודמים למס"ד 3M72700001	✓		✓		✓	✓
	אלקטרה פלטיניום+ 400T-450	✓		✓		✓	✓
	אלקטרה A כל הסדרה	✓		✓		✓	✓
	אלקטרה קלאסיק+ כל הסדרה	✓		✓		✓	✓
	אלקטרה רילקס ורילקס+ כל הסדרות	✓		✓		✓	✓
	אלקטרה קול+ כל הסדרה	✓		✓		✓	✓
	איירספיד (AirSpeed) 10-23	✓		✓		✓	✓
	קולאיר 11-23 (CoolAir)	✓		✓		✓	✓
	אלקטרה פלטיניום פלטיניום+ אינורטר כל הסדרות	✓		✓	✓		✓
	אלקטרה קלאסיק+ אינורטר כל הסדרה	✓		✓	✓		✓
	אלקו 130-360	✓		✓	✓		✓
	אלקו אינורטר 150T-460	✓		✓	✓		✓
	אלקו אינורטר 1500T-4600	✓		✓	✓		✓

מאושרים עד טבת תש"פ (ינואר 2020)

אספקלריה

פיקוד שבת בהזמנה	פיקוד שבת קיים	טכנולוגיה רגילה	טכנולוגית אינטורטר	רב מאייד		סדרה	יבואן
				עילי	מ. מרכזי		
	✓		✓	✓		/ 145 ELECTRA Premier Multi INV WEM09DCB	אלקטרה
	✓		✓	✓		/ 175 ELECTRA Premier Multi INV WEM12DCB	
	✓		✓	✓		/ 225 ELECTRA Premier Multi INV WEM18DCB	
	✓		✓	✓		/ 305 ELECTRA Premier Multi INV WEM24DCB	
	✓		✓	✓		/ 375 ELECTRA Premier Multi INV WEM24DCB	
	✓		✓	✓		/ 22 ELECTRA Premier Multi INV WEM18DCA	
	✓		✓	✓		/ 30 ELECTRA Premier Multi INV WEM24DCA	
	✓		✓		✓	ELECTRA Premier Multi INV LS LSN09DCA / 14 SMART	
	✓		✓		✓	ELECTRA Premier Multi INV LS LSN12DCA / 17 SMART	
	✓		✓		✓	LSN18DCB / 22 LS SMART INV	
	✓		✓		✓	LSN24DCB / 30 LS SMART INV	
	✓		✓		✓	LSN30DCA / 35 LS SMART INV	
	✓		✓		✓	22 JAMAICA SMART INV DNG18DCC	
	✓		✓		✓	30 JAMAICA SMART INV DNG24DCC	
	✓		✓		✓	35 JAMAICA SMART INV DNG30DCC	
מאושרים עד טבת תש"פ (ינואר 2020)							

**לתשומת לב! במזגני רב מאייד יש להקפיד לחבר את היחידות הפנימיות
רק ליחידות החיצוניות המתאימות למזגנים אלו, כדלהלן:**

3Ph / OU12YAZ548T ELECTRA Premier Multi INV CINCO	יחידות חיצוניות המתאימות
OU10YMZ36 / 1:4 ELECTRA Premier Multi INV Multi Box	
OU12YMZ48T / 1:5 ELECTRA Premier Multi INV Multi Box	

אספקלריה

פיקוד שבת בהזמנה	שם יחידת הפיקוד	טכנולוגיה רגילה	טכנולוגית אינורטר	עילי	מיני מרכזי	סדרה	יבואן
✓	TAC667 RDT - TAC800 TOUCH	✓			✓	SUPER SLIM P	תדיראן גרופ
✓		✓			✓	WAVE P / SILENT WAVE P	
✓		✓			✓	WIND P / SILENT WIND P	
✓				✓	✓	SUPER SLIM INV	
✓				✓	✓	WAVE INV	
✓				✓	✓	WIND INV	
✓	TAC667 RDTi	✓		✓		TADIRAN SWIFT + / AMCOR / AMCOR NEW	
✓		✓		✓		TADIRAN A / TADIRAN TOSOT	
✓		✓		✓		TADIRAN ALPHA / TADIRAN ALPHA X	
✓		✓		✓		TADIRAN ALPHA EXPERT / TADIRAN SUPREME	
✓				✓	✓	TADIRAN INVERTER A / AMCOR INVERTER	
✓				✓	✓	TADIRAN ALPHA INVERTER / TADIRAN ALPHA EXPERT INVERTER	
✓				✓	✓	TADIRAN ALPHA INVERTER N / TADIRAN SUPREME INVERTER	
מאושרים עד אלול תשע"ט (ספטמבר 2019)							

חובה לוודא בבית הלקוח כי מדבקת האישור המקורית מוצמדת למזגן, ללא מדבקה אין תוקף לאישור המכון. יש לעיין היטב באישור ההלכתי המודבק למזגן ולוודא כי הוא תואם את הדגם, וכי הוא בר תוקף, וכן לעיין בהנחיות (אם קיימות).

אספקלריה

יו"ל ע"י המכון המדעי טכנולוגי להלכה
 רחוב הפסגה 1, בית וגן ירושלים 9646501 ת.ד. 16121
 טל: 02-6416505, 02-6423230, 02-6424880
machon.halacha@gmail.com | www.machonhalacha.co.il
 עורך אחראי: הרב ישראל טייטל
 לתגובות, שאלות והערות ניתן לפנות באימייל: aspakrya@gmail.com

